

“Min dag i bilder” - Ett verktyg för att främja en välfungerande vardag

Ett tidigt stöd för familjen från småbarnspedagogiken

Clarissa Holmström

Henna Lehtonen

Carmela Levandoffsky

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildning: Socionom (YH)

Åbo 2021

EXAMENSARBETE

Författare: Clarissa Holmström, Henna Lehtonen och Carmela Levandoffsky

Utbildning och ort: Socionom (YH), Åbo

Handledare: Lena Storbacka-Järvinen

Titel: "Min dag i bilder" – Ett verktyg för att främja en välfungerande vardag. Ett tidigt stöd för familjen från småbarnspedagogiken

---

Datum: 26.4.2021

Sidantal: 41

Bilagor: 2

Abstrakt

Detta examensarbete är gjort som ett funktionellt arbete och som en del av Yrkeshögskolan Novias projekt Resursstarka barn. Vardagen är en del av barnets uppväxtmiljö som kan innehålla både risk- och skyddsfaktorer för barnet. Examensarbetet betonar vikten av en välfungerande vardag med rutiner som betydelsefull för barnets välmående och utveckling. Arbetet lyfter även fram vikten av ett tidigt stöd, och hur detta kan förebygga att små problem blir stora för familjen. Resultatet av detta examensarbete är en prototyp av ett verktyg som kan användas av den professionella inom småbarnspedagogiken, då denne gör hembesök hos ett barns familj som en tidig stödåtgärd. Genom att använda verktyget kunde den professionella stöda en välfungerande vardag och även aktivera hela familjen, inklusive barnet, under hembesöket.

Syftet med examensarbetet har varit att ta reda på hur en tidig stödåtgärd kunde se ut från småbarnspedagogiken, för att stöda familjens och barnets välmående. Examensarbetets frågeställningar har varit; Vilka är dagens utmaningar hos barnfamiljer i Finland, alltså familjer med barn under skolåldern? Vad utgör skydds- och riskfaktorer för barnets välmående?

För att få svar på frågeställningarna så har en litteratursökning gjorts. Den teori som presenteras i detta arbete har fungerat som grund för prototypens utvecklingsprocess och beslut som gjorts i anslutning till verktyget har baserat sig på denna teori. Skribenterna har velat utveckla ett verktyg som är barnvänligt och användbart tillsammans med målgruppen, alltså barn i åldern tre till fem. Skribenterna har med hjälp av befintlig kunskap tagit reda på vad som tilltalar barn i fråga om utseende och hur verktyget bör vara uppbyggt, för att det skall vara lättillgängligt för barnet oberoende var barnet befinner sig i språkutvecklingen.

Språk: svenska

Nyckelord: småbarnspedagogik, delaktighet, risk- och skyddsfaktorer, tidigt stöd, vardag

OPINNÄYTETYÖ

Tekijät: Clarissa Holmström, Henna Lehtonen ja Carmela Levandoffsky

Koulutus ja paikkakunta: Socionom (YH), Turku

Ohjaaja: Lena Storbacka-Järvinen

Nimike: "Päiväni kuvissa" – Työkalu hyvin toimivan arjen edistämiseen. Varhainen tuki perheelle varhaiskasvatuksesta lähtien/"Min dag i bilder" – Ett verktyg för att främja en välfungerande vardag. Ett tidigt stöd för familjen från småbarnspedagogiken

---

Päivämäärä: 26.4.2021

Sivumäärä: 41

Liitteet: 2

Tiivistelmä

Opinnäytetyö on tehty toiminnallisena opinnäytetyönä, osana ammattikorkeakoulu Novian projektia Resursstarka barn. Arki on osa lapsen kasvuympäristöä, joka voi sisältää sekä riski- että suojatekijöitä lapselle. Opinnäytetyö nostaa esille kuinka toimiva arki rutiineineen, on merkityksellinen lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Työssä korostetaan myös varhaisen tuen merkitystä ja sitä, miten tämä voi estää pieniä ongelmia kehittymästä suuriksi perheelle. Opinnäytetyön tuloksena on työkalun prototyyppi. Työkalua voisi käyttää varhaiskasvatuksen ammattilainen, kun tämä tekee kotikäyntejä lapsen perheen kotiin varhaisena tukitoimena. Työkalun avulla ammattilainen voisi tukea hyvin toimivaa arkea ja aktivoida koko perhettä, lasta mukaan lukien, kotikäynnin aikana.

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut selvittää, miltä varhainen tukitoimeenpide varhaiskasvatukselta, voisi näyttää perheen ja lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi. Opinnäytetyön käsittelemät kysymykset ovat olleet: Mitkä ovat suomalaisten lapsiperheiden nykyisiä haasteita, tarkoittaen perheitä, joiden lapset ovat alle kouluikäisiä? Mitkä ovat suoja- ja riskitekijät lapsen hyvinvoinnille?

Jotta saataisiin vastauksia esitettyihin kysymyksiin, on tehty kirjallisuushaku. Tässä työssä esitetty teoria on toiminut perustana työkalun kehitysprosessille, ja työkalun yhteydessä tehdyt päätökset ovat perustuneet tähän teoriaan. Kirjoittajat ovat halunneet kehittää työkalua, joka on lapsiystävällinen ja soveltuu käytettäväksi kohderyhmän kanssa, eli 3 – 5 vuoden ikäisten lasten kanssa. Kirjoittajat ovat olemassa olevan tiedon avulla selvittäneet millainen työkalun pitäisi ulkonäöltään olla, jotta se puhuttelee lasta, ja miten työkalua tulisi rakentaa, jotta se on helposti lapsen käytettävissä, riippumatta siitä missä vaiheessa lapsi on puhekehityksessään.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: varhaiskasvatus, osallistuminen, riski- ja suojatekijät, varhainen tuki, arki

BACHELOR'S THESIS

Authors: Clarissa Holmström, Henna Lehtonen and Carmela Levandoffsky

Degree Programme: Degree Programme in Social Services, Turku

Supervisor: Lena Storbacka-Järvinen

Title: "My Day in Pictures" – A Tool For Promoting a Well – Functioning Everyday Life. An Early Support for The Family in Early Childhood Education/"Min dag i bilder" – Ett verktyg för att främja en välfungerande vardag. Ett tidigt stöd för familjen från småbarnspedagogiken

---

Date: 26.4.2021

Number of pages: 41

Appendices: 2

Abstract

This Bachelor's thesis is a functional work and has been written as a part of Novia University of Applied Sciences' project Resursstarka barn. Everyday life is part of the child's upbringing environment that can contain both risk- and protective factors for the child. This thesis highlights a well-functioning everyday life with routines that are important for the child's well-being and development. The work also highlights the importance of early support, and how this can prevent small problems from becoming big, for the family. The result of this thesis is a prototype for a tool, that the staff in early childhood education can use during home visits to the family as an early support measure. By using the tool, the professional could be able to support a well-functioning everyday life and also activate the whole family, including the child, during the home visit.

The purpose of this thesis was to find out, what an early measure from the Early Childhood Education, could look like to support the wellbeing of the family and the child. The research questions for this thesis were; What are the current challenges for families with children in Finland, meaning families with children under school age? What are the protective and risk factors for the child's wellbeing?

To find answers to the research questions, a literature search was conducted. The theory presented in this work served as the basis for the prototype's development process, and decisions made in connection with the tool have based on this theory. The authors wanted to develop a tool that is child-friendly and useful together with the target group, meaning children aged three to five. The authors have with the help of existing knowledge, found out what appeals to children in terms of appearance and how the tool should be structured, so that it is easily accessible to the child regardless of where the child is in his or her language development.

Language: swedish

Key words: early childhood education, participation, risk- and protective factors, early support, everyday life

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Avgränsning och ämnesval	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	3
2	Litteratursökning	3
3	Bakgrund.....	6
3.1	Familjernas välmående idag	6
3.2	Risker och skyddsfaktorer för barnet	8
3.3	Betydelsen av en fungerande vardag	10
3.4	En fungerande vardag med rutiner	11
3.4.1	Sömnen	12
3.4.2	Skärmtid.....	13
3.4.3	Måltider och regler	13
4	Tidigt stöd för familjen	15
4.1	Varför ett tidigt stöd behövs.....	16
4.2	Småbarnspedagogiken tillsammans med familjen	17
5	Hembesök som en form av tidigt stöd	18
5.1	Modeller för hembesök	19
5.2	Stöd hemma hos familjen	20
5.3	Barnets delaktighet i samarbetet	21
5.4	Funktionella metoder som finns idag	22
6	Verktyget "Min dag i bilder"	23
6.1	Metodpresentation.....	24
6.2	Utseende	28
6.3	Beskrivning.....	30
6.4	Diskussion som komplement	32
7	Etik och tillförlitlighet	34
8	Kritisk granskning och slutdiskussion	36
9	Källförteckning.....	42

Bilagor

Bilaga 1	Söktabell
Bilaga 2	Verktyget "Min dag i bilder"

Figurförteckning

Figur 1 Bild på hur den ovannämnda teorin kopplats till verktyget.....	15
Figur 2 Hur betydelsen av vardagen beaktats i utvecklingsprocessen	26
Figur 3 Hur teori om delaktighet har tillämpats i utvecklingsprocessen	26
Figur 4 Hur barnets språkutveckling har beaktats i utvecklingsprocessen	27
Figur 5 Med hjälp av att uttrycka känslor synliggöra skydds- och riskfaktorer.....	27
Figur 6 Hur de olika elementen som presenterats har kopplats ihop till ett verktyg	28
Figur 7 Sol och måne som representerar tidslinjen i verktyget	30
Figur 8 Bilder som representerar vardagssituationer	31
Figur 9 Känslbilder som representerar figuren Valle i olika känslotillstånd.....	31
Figur 10 Exempelfrågor ur skribenternas verktyg	33

1 Inledning

Detta examensarbete har gjorts för Yrkeshögskolan Novias projekt Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken, där projektet riktar sig till barn och familjer i socialt utsatta situationer. Målgruppen för projektet är barn under skolåldern. Projektets syfte är att skapa verktyg och modeller, som kan användas av personal inom småbarnspedagogiken, för att kunna stärka barnets egna resurser och de resurser som finns i dess närmiljö. En viktig del i projektet är att stöda vårdnadshavarna i deras omsorgskap och det kan man uppnå med ett fungerande samarbete mellan småbarnspedagogiken, social- och hälsovården och vårdnadshavarna.

Examensarbetet har gjorts som ett funktionellt arbete. Arbetet består av två delar där den ena delen presenterar den bakgrundsteori som framställningen av examensarbetets slutprodukt bygger på, och den andra delen består av presentationen av den utvecklade slutprodukten och dennes utvecklingsprocess. I och med att tiden har varit begränsad så har målet för detta arbete varit att utveckla en prototyp till ett verktyg som slutprodukt.

År 2019 var fler barn och unga än någonsin tidigare, antingen omhändertagna eller brådskande placerade i Finland (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2020). En satsning på de förebyggande och hälsofrämjande åtgärderna i arbetet med barn och familjer, vilket innefattar tidiga stödinsatser, motverkar det att problemen hinner bli för stora och därmed till att behovet av mer krävande stödinsatser minskar. Ett tidigt stöd främjar även barnens och familjernas välmående och deras vardag. (Statsrådet, 2021, s.24) I detta arbete har vardagen lyfts upp som betydelsefull och en faktor som kan medföra risker, men även skydd för barnet. Vardagen som välfungerande främjar barnets utveckling och välmående, men i de fall den inte är fungerande så kan detta påverka barnets välmående negativt.

1.1 Avgränsning och ämnesval

Småbarnspedagogiken är en miljö för barnet som kan innehålla både risk- och skyddsfaktorer. Småbarnspedagogiken utgör en skyddande faktor för barnet då miljön är trygg och rutinerad och barnet får känna sig som en del i gruppen. (Santalahti, Petrelius, & Lindberg, 2015, s. 72) Personalen inom småbarnspedagogiken är ofta bekanta för barnets vårdnadshavare och har möjlighet att skapa en relation till dem, vilket betyder att tröskeln

för vårdnadshavarna att ta upp problem och ta emot hjälp kunde vara lägre än då det kommer till andra myndigheter (Sankalahti & Lindberg, 2017, s. 15). Det är centralt att småbarnspedagogiken verkar för att främja barnets välmående på ett omfattande sätt, och även erbjuder ett tidigt och förebyggande stöd Santalahti et.al. (2015, s.72). Småbarnspedagogiken som ett tidigt stöd för vårdnadshavarna är ett ämne som även behandlats i ett tidigare examensarbete inom projektet Resursstarka barn. Arbetet Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete: En kvalitativ studie, behandlar frågeställningen varför småbarnspedagogiken kunde fungera som en del av det förebyggande familjearbetet (Ekström och Nordström, 2020). Utifrån detta utgår detta examensarbete från att personalen inom småbarnspedagogiken kan fungera som en förebyggande insats för familjen och kan erbjuda ett tidigt stöd för familjen.

I ett tidigt skede i arbetsprocessen kom ett önskemål från projektet Resursstarka barn, om att ett verktyg för hembesök kunde utvecklas. Detta verktyg skulle kunna användas av den professionella inom småbarnspedagogiken då denne gör ett hembesök till familjen, i form av tidig stödåtgärd som erbjuds till familjer vars barn deltar i småbarnspedagogiken. Med tanke på att beställaren till detta examensarbete har varit projektet Resursstarka barn och verktyget skulle tillämpas i samband med hembesök som utförs som en tidig stödåtgärd för familjen, såg skribenterna att verktyget bör kunna tillämpas för att kunna ge ett tidigt stöd där det behövs till familjen, i detta fall ett verktyg som främjar en välfungerande vardag.

Som blivande socionomer har skribenterna till detta examensarbete under sin studietid upplevt och lagt märke till, att barnen kan bli utanför fokus då stöd erbjuds till familjerna, och att det kan hända att stödet enbart kartläggs utifrån vårdnadshavarnas perspektiv. Mansikka och Lundkvist (2019, ss. 115-116) lyfter upp i en forskning att Finland jämfört med andra nordiska länder, senare har infört betydelsen av barnets rättigheter och delaktighet i samhället. Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä och Virolainen, (2012, s.27) skriver att det ofta kan hända att fokus enbart läggs på vårdnadshavarna och deras behov, och att då saker behandlas kan det hända att saker som berör barnet enbart beskrivs ur familjens och vårdnadshavarnas perspektiv, vilket leder till att barnet glöms bort. Med tanke på detta har skribenterna genom hela utvecklingsprocessen för verktyget tagit hänsyn till barnet, för att även barnet skall kunna vara aktivt med under hembesöket. I ett tidigt skede bestämde skribenterna att verktyget skulle utvecklas för att kunna användas med barn i åldern tre till fem.

1.2 Syfte och frågeställning

Syfte med detta examensarbete har varit att ta reda på hur en tidig stödåtgärd kunde se ut för att stöda familjens och barnets välmående. För att få reda på detta så har frågeställningarna till arbetet varit;

- Vilka är dagens utmaningar hos barnfamiljerna i Finland, alltså familjer med barn under skolåldern?
- Vad utgör skydds- och riskfaktorer för barnets välmående?

Genom att ta reda på detta kan ett verktyg som används i samband med tidig stödåtgärd, utvecklas ändamålsenligt. Genom att familjen får rätt stöd i rätt tid kan större problem och utsatthet förebyggas.

2 Litteratursökning

Teorin som presenteras i detta arbete har baserat sig på källor som hittats med hjälp av litteratursökning som gjorts bland annat i elektroniska databaser. I ett tidigt skede bestämdes det att examensarbetets ämne kommer att tangera temat förebyggande barnskydd inom småbarnspedagogiken, men ur barnets perspektiv.

Enligt Bell och Waters (2016, ss.94, 100) skall man under sin litteratursökningsprocess regelbundet leta efter sökord och kategorier kring sitt tema, eftersom de spelar en stor roll i arbetets struktur. I detta arbete har sökorden fungerat som hjälpmedel för skribenterna att hållas till det aktuella ämnet, genom hela litteratursökningen. Med hjälp av sökorden är det också lättare till att hitta relevanta källor samt utesluta de källor som inte är relevanta för det egna ämnet. Bell och Waters (2016, ss. 99-100) skriver att en sökstrategi är relevant för att skribenterna skall få den information och litteratur som behövs för att sedan utveckla sin teori. Med hjälp av sökstrategi håller man sig lättare inom sitt ämne.

För att skribenterna kunde avgränsa ämnet och veta vad arbetet skall lyfta upp, gjordes det först en litteratursökning med få sökord, sökorden som användes var "perheen hyvinvointi", "förebyggande familjearbete", "förtroende", "varhaisen tuen toteuttaminen" och "småbarnspedagogik", detta för att kunna se vad det fanns för aktuella forskningar och publikationer kring dessa ämnen. Utifrån den information träffarna på den första

litteratursökningen gav, gjordes avgränsningar för att bestämma vad examensarbetet skall behandla, vad arbetet skall svara på och vad för verktyg som skall utvecklas. Databaserna som använts i litteratursökningen är Google Scholar, Julkari och EBSCOhost.

Enligt Bell och Waters (2016, s. 78) skall man i början av ett arbete fokusera på största delen av inläsningen, innan man börjar med datainsamlingen. Då man läser sig in noggrant från början har man lättare att under arbetets gång hitta nya källor som går ihop med det man redan har skrivit. Eftersom nya forskningar publiceras med jämna mellanrum skall läsaren ha självdisciplin och inte läsa utanför sitt ämne, så att inläsningen inte tar för lång tid. Varje artikel, forskning, boken och så vidare som läses kring sitt område samlar information och stöder eller bestrider de olika argument som sedan utformar en rapport. Ju mer man läser under en viss tid, desto fler idéer och information får man insamlat, vilket utgör en slags förberedelse för den slutliga produkten.

Som tidigare nämnt framkom det i den första litteratursökningen, att ett examensarbete som behandlar småbarnspedagogiken som en del av förebyggande familjearbete, redan har gjorts. Då riktades fokuset på att ta reda på hur det tidiga stödet kunde se ut, vilka är familjernas utmaningar, och även ta reda på vad som utgör risk för barnets välmående. Då avgränsningen och valet av ämne hade gjorts, gjordes en ny litteratursökning med nya sökord som skulle tillämpas, detta för att få en avgränsning på all information som finns tillgänglig och för att sökningen skulle ge relevanta källor som gav svar på examensarbetets frågeställningar samt möta arbetets syfte. Svenska sökord som användes var bland annat "småbarnspedagogik", "barns delaktighet", "förtroende", "familj", utmaningar och tidigt stöd. De finska sökorden var bland annat "arki", "haasteet", "varhaiskasvatuksen henkilöstö", och "lapsen tuen toteuttaminen", "hyvinvointi lapsi" och "perheen hyvinvointi". Målet var att hitta evidensbaserad information och teori om hur utmaningarna kan se ut hos finländska familjer och vilken form av stöd som kunde vara fungerande. Vid sökning efter vetenskapliga artiklar användes sökorden "finnish families", "early childhood education", "child welfare", "support" och "needs". Att arbetet skulle fokusera på välmående hos finländska familjer gjorde artikelsökningen mer utmanande då det var svårt att hitta artiklar som belyste välmående hos just finländska familjer.

Under litteratursöknings- och inläsnings processen skrev skribenterna anteckningar kring det som lästs. Anteckningarna skrevs i egna ord för att skribenterna lättare skulle förstå

och minnas det som lästs. Skribenterna har gjort sina anteckningar kring det som de ansett att är viktigt, som till exempel familjernas utmaningar i vardagen och vilka stöd som erbjudits för dem. Anteckningarna gjordes också så att skribenterna utgående från dem skulle hålla sin röda tråd genom hela litteratursökningsprocessen. Bell och Waters (2016, ss. 78-79) skriver att anteckningar skall göras samtidigt då man läser och att de skall vara noggrant skrivna eftersom man kan ha nytta av dem i ett senare skede av sitt arbete.

För att få så aktuell information som möjligt så bestämdes det att källorna som används inte skall vara äldre än tio år gamla. Undantag gjordes med två boken från 2009, då dessa behandlade barnets delaktighet och barns perspektiv som varit centrala ämnen i arbetet, och för att teorin i materialet ännu kändes aktuellt och relevant. Undantag gjordes också med en bok från 1999, då källan behandlade färger och teorin bakom dem. Bell och Waters (2016, s. 104) skriver att då man letar efter forskningar i databaser skall fokuset ligga på sökorden och avgränsningen för att få så exakta forskningar som möjligt, ifall exakta sökningar inte finns så ligger risken till att det kommer upp för mycket material, vilket i sin tur försvårar litteratursökningen. De avgränsningar som gjordes i sökprocessen var alltså att avgränsa året för när materialet publicerades, till exempel användes avgränsningarna 2010 - 2020 och 2020 - 2021, på databasen Julkari. Vid de tillfällen sökorden gav många träffar användes ytterligare avgränsningar enligt ämnesord, bland annat "lapset". Detta för att begränsa antalet träffar till relevanta källor som tangerade arbetets syfte. En tabell över skribenternas sökprocess i databaser, finns som bilaga 1.

En så kallad kedjesökning har även tillämpats för att hitta relevant material. Kedjesökning innebär att hitta källor från referenslistan ur tidigare framkomna studier eller annat material som behandlar det aktuella ämnet (Umeå Universitet, u.å.). Kedjesökningen tillämpades framför allt för att hitta relevanta källor ur tidigare examensarbeten och Pro Gradu - avhandlingar, vilka inte får användas som förstahandskällor. Facklitteraturen som har använts i detta arbete hittades via Finnas bibliotek. Samma sökord användes som på de elektroniska databaserna för att hitta materialen.

Skribenterna har även i sin litteratursökning använt sig av hemsidor, tillhörande föreningar och förbund som arbetar med barn och familjer, och som även publicerar handböcker som kan användas av professionella och vårdnadshavare, exempel på dessa är bland annat

Mannerheims barnskyddsförbund och Barnavårdsföreningen. Dessa hemsidor användes för att hitta praktiska råd som kan tillämpas i arbetet med familjen.

3 Bakgrund

Välmående hos finländska barnfamiljer har varit ett återkommande ämne inom så väl forskning som media, inte minst med tanke på att antalet barnskyddsanmälningar och omhändertaganden i Finland hela tiden ökar. Som tidigare nämnts visar statistik att antalet barn och unga som placeras utanför hemmet, och antalet omhändertagningar har ökat under de senaste åren. Enligt Statsrådet (2021, s.19) finns det idag barn som på grund av olika omständigheter lever i en utsatt situation och som dessutom inte får den form av hjälp och stöd som skulle behövas. De tjänster som finns är inte omfattande eller tillräckliga, all service är inte heller tillgänglig för alla i och med att tillgången till servicen kan försämrats på grund av brist på familjens inre resurser.

För att belysa denna problematik ur familjens synvinkel så kommer detta kapitel att behandla vilka utmaningarna är hos familjer med barn under skolåldern, ifall familjerna känner att de får det stöd de behöver och ifall de tar del av den service som finns. Kapitlet behandlar även vilka utmaningarna och behoven är hos familjer ur barnets perspektiv.

3.1 Familjernas välmående idag

Resultat från forskning gjord år 2018 bland familjer med barn som är fyra år gamla, visade att de flesta vårdnadshavare upplever att de mår bra, att deras omsorgskap fungerar bra och att vardagen är fungerande. Dock hade var tredje vårdnadshavare svarat att de prioriterar jobb framför hemsysslor, var femte hade svarat att de upplevt symptom på depression och var sjunde hade upplevt ekonomiska bekymmer. Det framkom även att ensamstående vårdnadshavare var mer utmattade i jämförelse med andra vårdnadshavare. (Vuorenmaa, 2019, s. 1)

Ur vårdnadshavarnas svar om deras egen ork och deras mående framkom att den största utmaningen upplevdes vara att pussla ihop arbete och familj, 12% kände även att de var otillräckliga som vårdnadshavare. Då det kom till deras uppfattning om sin egen ork så svarade 48% att de inte upplevde att de hade utmaningar med sin egen ork, 40% svarade att de upplevde en eller två saker som påfrestande och 12% upplevde fler än tre faktorer

som utmanande. I enkäten skulle även vårdnadshavarna svara på ifall de upplevde behov av stöd från professionella, och ifall de bett om stöd vid behov. I frågan hade det inte tagits fasta vid vilken typ av professionell det handlade om, i och med att professionellt stöd skall vara lättillgängligt oberoende vilken familjeservice det handlar om. Nio av tio av de vårdnadshavarna som svarade, upplevde ett behov av professionellt stöd då det kom till minst en faktor. Behovet till stöd berörde i de flesta fall, barnets tillväxt och utveckling, men det fanns även andra faktorer som påverkade behovet av stöd. Faktorerna som togs upp var bland annat barnets beteende och känsloproblematik, vårdnadshavarens egen ork, det egna omsorgskapet och även problem i parrelationen. (Vuorenmaa, 2019, ss. 7-8) Mannerheims barnskyddsförbund (2016, s.6) beskriver att flera vårdnadshavare med barn i åldern noll till tre år har oro för barnens utveckling och den pedagogiska utvecklingen. Flera vårdnadshavare upplever att deras oro är mest familjerelaterade och att de känner trötthet och problem i sin parrelation.

Emellertid framkom det ur ovannämnda studie gjord bland barnfamiljer, att inte alla vårdnadshavare tar upp deras behov av stöd med professionella. Vårdnadshavarna tog oftare upp problem med professionella då problemet berörde barnet, men i de fall som problemen berörde deras ork, eller hela familjens välmående, så svarade vårdnadshavarna oftare att de lämnat problemen osagda. (Vuorenmaa, 2019, ss. 7-8) Enligt Mannerheims barnskyddsförbunds (2016, ss.7-8) enkätundersökning upplever flera vårdnadshavare att de inte behövt stöd från offentliga tjänster eftersom de uppskattat att de klarar sig på egen hand. Orsaken till att vårdnadshavarna inte sökte hjälp var att de var rädda för följderna.

Perälä, Halme och Kanste (2014, ss.235-237) lyfter fram baserat på forskningsresultat att en påverkande faktor som har stor inverkan på hela familjens välmående, är vårdnadshavarnas och övriga familjemedlemmarnas relation till varandra. Även Järvinen et.al. (2012, s. 124) påpekar att relationen mellan vårdnadshavarna och familjens livssituation och resurser är faktorer som påverkar barnets omsorg. Perälä et.al. menar vidare att problem i familjerelationer kan försämra familjens funktionsförmåga och öka på behovet av stöd. Emellertid upplever vårdnadshavarna att tillgängligheten till stöd och tjänster för dessa utmaningar är begränsad.

Vårdnadshavare vars småbarn är väldigt överaktiva, impulsiva och trotsiga, kan känna att de inte är tillräckligt bra som fostrare. Dessutom kan det medföra stor stress för

vårdnadshavare då barnet har ett utmanande beteende, där hela familjen påverkas av barnets sätt att vara och hantera situationer. Då barnet har ett utmanande beteende, vilket medför ett större behov av stöd från vårdnadshavarna och närkretsen, är det lätthänt att vårdnadshavarna låter vardagen kontrolleras av barnet och dennes villkor för att på det sättet slippa konflikter. (Serenius-Sirve & Kippola-Pääkkönen, 2012, s. 38) Utifrån forskning går det att se ett visst samband mellan vårdnadshavarnas oro över familjens vardag och upplevelsen av att stödtjänsterna inte är tillräckligt tillgängliga eller att stödet inte är tillräckligt. Ju fler bekymmer som fanns inom familjen, desto svårare var det att få service, och stödet från tjänsterna upplevdes desto mer otillräckliga. I och med att vardagslivet för familjer med småbarn har blivit mer komplicerad, har familjernas servicebehov och förväntningarna på dem ökat. Familjerna upplever att tjänsterna och stödet som finns, inte uppfyller familjernas behov. (Perälä, et.al., 2014, ss. 235 - 237)

Utifrån de presenterade forskningsresultaten gick det att se att småbarnsfamiljer i allmänhet mår bra, men att det hos vissa familjer finns bekymmer berörande vårdnadshavarnas ork och barnets välmående och utveckling. Familjernas vardag har ändrats och därmed förändras även stödbehoven hos familjerna. Emellertid framkommer det att vårdnadshavarna inte söker hjälp lika lätt för sin egen ork och för att familjen skall få stöd som de söker hjälp för, då det kommer till barnet, vilket skribenterna ser att kan påverka familjens funktionsförmåga negativt. Som en orsak till att inte söka hjälp framkom att vårdnadshavarna var rädda för följderna, vilket signalerar att vårdnadshavarna behöver känna tillit och ha förtroende för de professionella, för att våga fråga efter hjälp och stöd, detta kunde uppfyllas av personalen inom småbarnspedagogiken.

3.2 Risker och skyddsfaktorer för barnet

Barnets mentala hälsa utvecklas i en samverkan med dess egenskaper och miljö. Santalahti et.al. (2015, s.72) hänvisar till Tamminen et.al. (2015) då de beskriver hur det finns olika faktorer i barnets liv som påverkar dess mentala utveckling, dessa faktorer kan ha både en positiv inverkan på den mentala hälsan och räknas då till skyddsfaktorer, och så kan de ha en negativ inverkan och då räknas till riskfaktorer. För barnet blir det en risk för dennes mentala hälsa då riskfaktorerna i barnets liv är många och skyddsfaktorerna är få. Santalahti et.al. hänvisar vidare till Tamminen et.al. att barnets resiliens är en inverkan

faktor på barnets mentala hälsa. Med resiliens menas barnets förmåga att hantera trauma och mentalt återhämta sig då trauma uppstått.

Forskning visar att majoriteten av barnen mår bra, men en del av barnen har många olika störningar som kan orsaka en obalanserad utveckling. Dessa utmaningar är ihopkopplade med familjestrukturen, vårdnadshavarnas ställning på arbetsmarknaden samt deras hälsa. (Statsrådet, 2019, s.18) Barndomen utgör en period i barnets liv då dennes mentala hälsa utvecklas, vilket innebär att tillgången till stöd vid eventuella mentala störningar är centralt, för att barnets mentala välmående skall kunna säkras. I och med detta bör servicen som riktas till barn och familjer utvecklas för att möta deras behov, och även vara lika lättillgängliga för alla. (Statsrådet, 2021, s.23)

Enligt resultat från forskning gjord bland familjer med barn som är fyra år gamla, från året 2018, så mår de flesta fyra-åringar i Finland bra. Dock uppkom det riskfaktorer i resultaten, så som mobbning som vart tredje barn utsatts för. Det framkom även att det inom småbarnspedagogiken uppstår mer oro bland pojkar än bland flickor, även familjer, där barnet är en pojke, är i större behov av stöd, samma gäller familjer där barnets vårdnadshavare har separerat. (Vuorenmaa, 2019, s.1)

Tillgänglig kunskap belyser vilka egenskaper, beteenden, situationer och även relationer som påverkar både negativt och positivt på individens psykosociala hälsa. Denna kunskap kan utnyttjas för att kunna identifiera risk- och skyddsfaktorer hos små barn, för att på detta sätt kunna förebygga uppkomsten av olika psykosociala problem. I och med att denna kunskap finns så är det viktigt att evidensen utnyttjas och tillämpas i det praktiska arbetet med barn och familjer, vilket betyder att detta även blir en viktig del av arbetet inom till exempel småbarnspedagogiken. (Marklund, Andershed & Andershed., 2012, ss.36-37) Tidiga stödåtgärder inom det förebyggande arbetet bör tillämpas i större omfattning för att motverka utsatthet hos barn. Det är även viktigt att kunna känna igen de faktorer som riskerar att försätta barnet i en än mer utsatt position, och även att kunna veta vad som påverkar dessa faktorer negativt. (Statsrådet, 2021, s.20)

De psykosociala problem som är mest vanligt förekommande hos unga är externaliserade och internaliserade problem. Externaliserade problem innefattar bland annat trots, aggressioner, normbrytande beteende och kriminellt beteende samt missbrukar beteende. Internaliserade problem innefattar i sin tur beteende eller symptom som är ångest- eller

depressionsrelaterade. Händelser som utspelar sig då individen är ett litet barn, kommer att påverka dennes utveckling, hälsa och välmående även vidare in i livet. Nuförtiden finns det, tack vare forskning, kunskap kring hur risk- och skyddsfaktorer påverkar ungdoms- och vuxenlivet, och att dessa risk- och skyddsfaktorer redan kan ses hos barn under skolåldern. (Marklund m.fl., 2012, ss.36-37)

Nuförtiden finns kunskapen om att barnet påverkas av skydds- och riskfaktorer, vilket i sin tur inverkar på barnets utveckling och därmed kan orsaka problem för barnet i framtiden. Även som det ur texten framkommer går det att se dessa faktorer redan hos barn under skolåldern. Med tanke på att denna kunskap finns, ses det som motiverat att professionella som arbetar med barn utnyttjar denna kunskap och åtgärdar eventuella synliga riskfaktorer och främjar skyddsfaktorer, för att på detta sätt kunna främja en god utveckling hos barnet.

3.3 Betydelsen av en fungerande vardag

Enligt Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä och Virolainen (2012, s. 112) är vardagen mångdimensionell och består av alla de fysiska- och sociala miljöerna i individens verklighet. Författarna menar att då en vardag inte är fungerande så, skapas osäkerhet hos människan och kan motverka individens återhämtning. Marklund m.fl., (2012, s.7) skriver att utmaningarna hos ett barn kan bland annat vara kopplade till sömnen, måltider, hygien och lek, och i bakgrunden kan det finnas faktorer som påverkar och skapar dessa utmaningar. Faktorerna kan till exempel vara problem med språkutvecklingen, nedsatt funktionsförmåga eller att familjen lever i en utsatt situation.

En viktig del i barnets välmående är att barnet har en vuxen som finns närvarande och visar uppmärksamhet. Vardagliga rutiner kan ofta leda till konflikter inom familjen, exempel på situationer som kan leda till konflikter är måltider eller läggdags. Barnets upplevelse om sig själv stärks ifall barnet lär sig hur hen skall klara av sina dagliga sysslor och rutiner, samt om barnet får positiv respons av en vuxen när barnet har lyckats med sysslorna. Att hitta fungerande fostringsmetoder främjar ett positivare beteende hos barnet, vilket i sin tur ger barnet en bättre självkänsla och bättre förutsättningar i livet. (Serenius-Sirve & Kippola-Pääkkönen, 2012, ss. 11,38)

I och med att en fungerande vardag, innehållande bland annat av tillräcklig sömn och aktivitet, främjar barnets utveckling och välmående, kan en fungerande vardag ses som en

skyddsfaktor hos barnet. Som det tidigare har framkommit så följer de rutiner som skapats i tidig ålder med individen i vuxenlivet, vilket betyder att en vardag utan fungerande rutiner kan utgöra risker för individen i framtiden. Detta stöder tankesättet, att ett tidigt ingripande och stöd för familjerna för att de skall kunna bygga upp en fungerande vardag är motiverad.

3.4 En fungerande vardag med rutiner

Barn gynnas av att vardagen och dess händelser ser, så långt det går, ut på samma sätt. Ifall vardagens innehåll dagligen i princip upprepas så ger detta trygghet till barnet och barnet lär sig att skapa en uppfattning om tid och händelser. Det är inte ovanligt att barnet även på eget initiativ vill att saker görs på samma sätt som tidigare. Ifall barnet verkar ha det svårt att gå tillbaka till vardagen efter ett veckoslut med avvikande rutiner så kan det vara bra att tillämpa samma vardagsrytm även under veckosluten. (Mannerheims barnskyddsförbund, 2017b, s. 13)

Vardagen i hemmet bör byggas upp så att barnets välmående främjas. Till en fungerande vardagsrytm hör bland annat sömn, vila, gemensamma måltider, kontrollerad skärmtid och motion. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019, s.11) Enligt Världshälsoorganisationen, WHO, sker det en snabb fysisk och kognitiv utveckling under den tidiga barndomen, alltså då barnet är noll till fem år gammalt. Under denna tid formas barnets vanor och familjen skapar rutiner och enligt WHO är det just dessa livstilsvanor som följer med barnet genom dennes liv, bland annat ses den tidiga barndomen som en tid då hälsosamma sömnvanor kan formas. Enligt WHO är dygnsrytmen och hur barnets aktivitetsnivå under dygnet fördelas viktig. Bland annat har fysisk aktivitet, men även passivitet en stor betydelse i barnets liv, inte minst med tanke på både den fysiska och psykiska hälsan. Även sömnmängden ses som en påverkande faktor på barnets välmående. Den rekommenderade sömnmängden för barn i ålder tre till fyra är 10 - 13 timmar. Enligt rekommendationer bör barn i åldern tre till fyra röra på sig minst 180 minuter varje dag, av dessa 180 minuter bör 60 minuter bör barnet vara i aktiv rörelse. Barnet bör inte enligt rekommendationer spendera mer än en timme per dag framför en skärm. (World Health Organization (WHO), 2019, ss. 1-2,6,10)

3.4.1 Sömnen

Att få sömn och att få sova, är viktigt för alla människor för att kunna må bra. Ifall man har sovit dåligt på natten eller bara några timmar, gör det att man är trött under följande dag. Ifall ett barn sover för lite kan det leda till att barnet blir hyperaktivt, får ökad impulsivitet och barnet kan även ha svårt att koncentrera sig. Barn som har störningar i den neuropsykiatriska utvecklingen kan ha svårt att somna och ha en regelbunden nattsömn. Ifall barnet sover bra på nätterna har barnet även en god funktionsförmåga under den kommande dagen. Sömnen är även viktig med tanke på inläringen och välmående, därför är det bra att hela familjen har goda sömnvanor. Ifall det finns sömnproblem i familjen lönar det sig att hitta på lösningar till problemet, eftersom det är till nytta för hela familjen. (Serenius–Sirve & Kippola-Pääkkönen, 2012, s.18)

Enligt rekommendationer av Institutet för hälsa och välfärd för främjandet av goda sovanor hos barnet, behövs bland annat klara rutiner under dagen. Detta betyder att det bör strävas till att måltider, sömn och aktiviteter utomhus görs ungefär samma tid varje dag. Rekommendationerna inkluderar även bland annat att barnet rör aktivt på sig utomhus under dagen eller tidig kväll, lägger sig och vaknar samma tid oberoende veckodag och att barnets skärmtid begränsas under kvällen. (Institutet för hälsa och välfärd, u.å.) Vid läggdags är det viktigt för barnet att ha samma kvällsrutiner varje dag, eftersom det skapar trygghet hos barnet. Barnets egen säng, gör att barnet kommer till ro och även bekanta nattleksaker eller kramdjur gör att barnet känner sig tryggt när hen skall fara och sova. Som vårdnadshavare är det bra om man i god tid säger till barnet att hen skall småningom gå och lägga sig, då har barnet tid att lugna ner sig före hen skall och sova. Detta är bra att göra eftersom barn som leker just före läggdags, har svårare att komma till ro och missar även en lugn stund tillsammans med vårdnadshavaren. (Mannerheims barnskyddsförbund, 2017a, s. 13)

Barnet kan behöva stöd i att identifiera vad som händer i kroppen då kroppen är trött. Vårdnadshavarna bör vara observanta och känna igen när barnets energi varierar. Då vårdnadshavarna märker att barnets energi blir sämre, så bör de sätta ord för denna känsla hos barnet och berätta för barnet att hen är trött. Detta leder även till att barnet med tiden lär sig att då hen är trött så behöver hen vila eller gå och sova. (Mannerheims barnskyddsförbund, 2017b, s. 13)

3.4.2 Skärmtid

Skärmtiden för barn skall delas upp i mindre etapper, eftersom en telefonskärm belastar barnets ögon och hjärna. För att ha en begränsning på skärmtiden kan man med äldre barn ingå ett "skärmavtal", då undgår man som vårdnadshavare att varje dag behöva ha samma diskussion angående skärmtiden med barnet. Skärmavtalet kan familjen ha upphängt någonstans där hemma så att alla i familjen kan se det. Viktigt att alla i familjen följer avtalet, eftersom vårdnadshavarna visar exempel för barnet. På datorn eller telefonen kan man som vårdnadshavare ställa in olika spärrar och tidsbegränsningar, detta kan man göra för att bättre hålla koll på barnets skärmtid. Ett bra hjälpmedel för att barnet kan tydligt hålla koll på när skärmtiden tar slut är till exempel en äggklocka. Äggklockan ställer vårdnadshavaren in och sedan ringer äggklockan när barnets skärmtid är slut. (Neuvokas perhe, 2019)

Vårdnadshavarna bör föra en diskussion med barnet om mediaanvändning och tillika komma överens om med barnet hur mycket tid som är rimligt att spendera vid skärmen. Det lönar sig även att komma överens om med barnet att skärmtid innan läggdags inte är bra, utan att tiden innan läggdags går ut på att lugna sig inför natten. Mediaanvändning hör ofta till. Dock bör familjen hitta en fungerande rytm där skärmtid varieras med lek och motion. (Mannerheims barnskyddsförbund, 2017c, s. 7)

3.4.3 Måltider och regler

Serenius–Sirve och Kippola-Pääkkönen (2012, s.11) skriver för att stärka gemenskapskänsla hos familjen är gemensamma måltider ett bra alternativ. Barnen är nyfikna och vill gärna hjälpa till med matlagningen, men de vuxna måste ge möjlighet och uppmuntran till barnet att delta. Vid måltidssituationer har barnet möjlighet till att lära sig många olika sociala färdigheter. Barnet lär sig under måltidssituationer att diskutera med andra, vänta på sin tur, fråga efter saker samt att tacka för det man får. Här spelar de vuxna en stor roll, eftersom barnet tar exempel från de vuxna hur man skall uppföra sig vid matbordet.

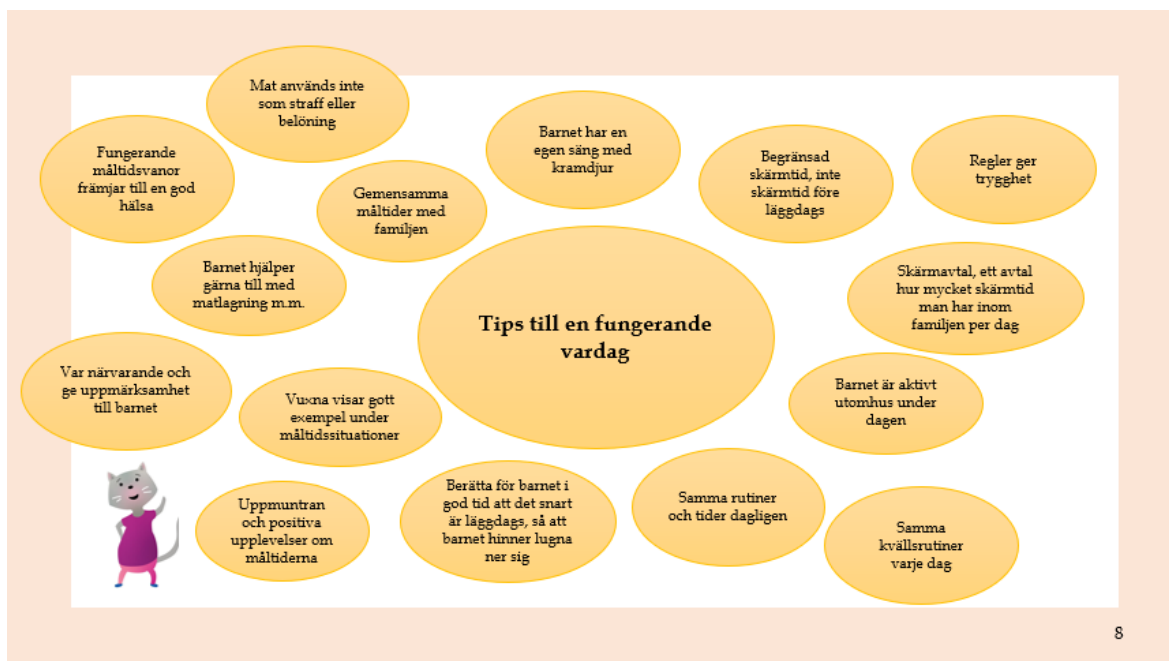
Att forma måltidsvanor som främjar välmående och hälsa, handlar inte enbart om att fundera kring vad som skall ätas och hur maten lagas. Fungerande måltidsvanor handlar även om ifall måltider anses vara en betydelsefull del av familjens vardag, och ses som någonting som främjar en god hälsa. För att främja goda måltidsvanor hos barnet så

behöver barnet uppmuntran och positiva erfarenheter i samband med måltiderna. Barnet behöver även känna glädje och delaktighet i samband med måltiden. Att använda maten som medel för belöning, straff eller tröst kan ha negativa följder och leda till att barnet utvecklar en problematisk attityd gentemot mat. Måltiderna skall utgöra en gemensam tid med familjen där barnet får känna närvaro till vårdnadshavarna. Måltiderna får därför gärna njutas tillsammans kring ett bord, i stället för att barnet äter ensamt någon annanstans. Vårdnadshavaren bör komma ihåg att hen som vuxen visar exempel för barnet och bör därför tänka över hur hen själv agerar vid måltidssituationer. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019, s. 13)

Hurdana värderingar och vanor, och hurdan attityd barnet får gentemot mat, påverkas av vilka erfarenheterna kring maten varit tidigt i barnets liv. Att forma måltidsvanor utifrån barnets perspektiv, är att ta i beaktande vad barnet behöver utveckla för färdigheter. Det är även upp till vårdnadshavaren att sätta gränser utifrån barnets förmåga att kunna möta dem. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019, ss. 12-13)

Regler i hemmet skapar trygghet hos barnet, hjälper barnet att veta vad som förväntas av hen och gör även livet mer förutsebart för barnet. Det är upp till vårdnadshavaren att förklara för barnet varför reglerna finns och visa att hen menar väl med reglerna. Detta kan minska barnets ilska gentemot reglerna och att det inte är en fortsatt maktkamp mellan vårdnadshavarna och barnet. För en del barn är det mer utmanande att följa anvisningar och regler. I dessa fall hjälper inte att vårdnadshavaren gång på gång upprepar anvisningen utan bättre är att låta barnet steg för steg lära sig hur hen skall göra. Vårdnadshavaren hjälper även barnet genom att berätta för barnet hur hen kan göra på ett motsatt och positivt sätt, i stället för att göra det som är förbjudet. Att vårdnadshavaren hela tiden nekar barnet kan leda till att barnet mer motsätter sig till reglerna. (Mannerheims barnskyddsförbund, 2017c, s. 17)

För att hitta lösningar på situationer som kan skapa utmaningar hos familjen så är det bra att se på situationen ur barnets perspektiv och hitta lösningar som stöder barnets välmående och utveckling. Ovan presenteras några exempel på hur utmaningar i vardagen kan vändas till något positivt genom att ta barnets välmående i beaktande och införa struktur i de olika vardagssituationerna. Hur teorin från den ovannämnda texten är kopplat till verktyget presenteras i figur 1.

Figur 1 Bild på hur den ovannämnda teorin kopplats till verktyget

4 Tidigt stöd för familjen

Vårdnadshavarnas stöd till barnet har en stor betydelse när det gäller barnets välmående. För att vårdnadshavarna skall kunna ge stöd till sitt barn, är det viktigt att vårdnadshavarnas egna resurser och krafter stärks. Vårdnadshavare som har ett bra välmående är uppmärksam på barnets behov samt att hen hittar glädje över att få vara tillsammans med barnet. Ifall en vårdnadshavare inte mår bra, kan hen uppleva att barnet är utmanande, fastän barnet är normalt aktivt. Konflikter, besvikelser, vård och skyldigheter hör till en vårdnadshavares vardag, men även mycket glädje hör till föräldraskapet. Vårdnadshavarnas välmående spelar en stor roll för att hela familjens vardag skall fungera samt att familjen skall må bra. (Serenius-Sirve & Kippola-Pääkkönen, 2012, s. 47)

Stöd i ett tidigt skede åt familjerna och i lättillgänglig form har visat sig vara bra, eftersom familjeproblemen oftast är generationsöverskridande. Forskning har visat att det finns brister inom servicen för stöd och därför kan det vara svårt att få det stöd som kan behövas och under rätt tidpunkt. (Statsrådet, 2019, s.18) Detta kapitel tar upp vad syftet är med ett tidigt stöd och varför ett tidigt stöd är betydelsefullt för familjen, inte minst för barnet. Kapitlet behandlar även småbarnspedagogikens roll i den tidiga stödinsatsen.

4.1 Varför ett tidigt stöd behövs

Tanken med tidiga åtgärder är bland annat att förebygga utveckling av problembeteende samt psykisk och fysisk ohälsa hos barnet. Åtgärderna kan vara att identifiera barnets styrkor och resurser, att stärka dess stresshanteringsförmåga eller även att stöda barnet att kunna hantera kriser och motgångar. Med hjälp av tidiga insatser strävas även till att främja en god miljö för barnet att växa upp i och vara delaktig, och där barnet utvecklar färdigheter med hjälp av vilka barnet kan känna sig kompetent och känna uppskattning. (Marklund m.fl., 2012, s.11)

I Norden finns en bra möjlighet att kunna se eventuella utmaningar och även i tid kunna ge stöd till barn och familjer, detta i och med att familjerna kommer i kontakt med familjeservice både via rådgivningsbesök och då barnet deltar i småbarnspedagogiken. Det väsentliga för barnet är att få stöd i ett så tidigt skede som möjligt, detta för att förebygga att problemen växer och blir ännu större, och blir därmed svårare att handskas med. Emellertid händer det att ett barn blir utan tidigt stöd, även om hen redan i ett tidigt skede har påvisat svårigheter, vilket leder till att det blir svårare att i ett senare skede erbjuda rätt form av stöd. (Marklund m.fl., 2012, ss.6-7) Småbarnspedagogiken har en central roll i barnets liv. Detta betyder att det är väsentligt att inom småbarnspedagogiken kunna ta i beaktande barnets individuella behov och livssituation och utifrån dem främja barnets situation för att förebygga utsatthet. (Statsrådet, 2021, s.25)

För att kunna erbjuda stöd i ett tidigt skede, förutsätter det att barnets svårigheter blir sedda och att problemen kartläggs. För att kunna identifiera problem i ett tidigt skede bör barnet observeras i dess dagliga miljö och ta i beaktande både fysiska, kognitiva, social och emotionella funktionsförmågan och eventuella utmaningar. Något som försvårar kartläggningsprocessen är att uppfattningen om barnets funktionsförmåga och problem kan se olika ut beroende på vem som utvärderar den. Det har framkommit att vårdnadshavarnas syn på barnet och hur hen fungerar hemma, skiljer sig från den uppfattning personalen inom småbarnspedagogiken har om barnet, vilket kan göra det svårt att få en klar uppfattning om barnets situation och utveckling. (Marklund m.fl., 2012, ss.7-8)

Enligt Marklund m.fl. (2012, s.10) bör tillgången till stöd vara så lätt som möjligt och finnas där barnet vistas, alltså till exempel i småbarnspedagogiken. Författarna menar även att

småbarnspedagogiken är en ypperlig tillgång för att upptäcka barnets behov av stöd och även kunna erbjuda tidigt stöd. Även forskning visar att rådgivningen har en stor roll när det gäller barns hälsa, och familjerna är nöjda över rådgivningens verksamhet (Statsrådet, 2019, s.18). Tidigt och förebyggande stöd som erbjuds barn under skolåldern har ofta som fokus att främja barnets kognitiva utveckling och på detta sätt skapa goda förutsättningar för barnet att klara skolan, men fokus kan även läggas vid att ge kunskap, handledning och stöd till vårdnadshavarna. På detta sätt kan både vårdnadshavare och barn uppleva ökad kompetens och självständighet. (Marklund m.fl., 2012, s.11) Enligt Järvinen et.al. (2012, s. 124) är det resursförstärkande för familjen att få behövlig kunskap om barnet och dess utveckling, viktigt är även en fungerande interaktion mellan barnet och vårdnadshavarna. En skyddande faktor för familjen är även att få hjälp då det behövs.

Att familjen och barnet erbjuds ett tidigt stöd motiveras med att det kan förhindra problem för att bli ännu större. Detta kan även ses som att ett tidigt stöd, kan motverka att flera riskfaktorer utvecklas i barnets uppväxtmiljö. Ett tidigt stöd motiveras även med att det kan ha en främjande effekt på familjens och barnets välmående och vardag, vilket betyder att en tidig insats kan främja behövliga skyddsfaktorer för barnet. I och med att ett tidigt stöd kräver det att problemen identifieras i ett tidigt skede, har personalen inom småbarnspedagogik en bra möjlighet till att synliggöra eventuella problem som ses hos barnet.

4.2 Småbarnspedagogiken tillsammans med familjen

För att småbarnspedagogiken skall vara så främjande för barnet som möjligt så behövs det ett samarbete mellan hemmet och daghemmet. Då det finns ett bra och fungerande samarbete mellan hemmet och småbarnspedagogiken så finns det också en lägre tröskel för båda parterna att ta upp ifall det finns problem eller någon oro angående barnet. (Förbundet hem och skola i Finland, 2019, s.12)

Enligt Marklund m.fl. (2012, s.10) finns det forskning som visar att småbarnspedagogiken har en mindre inverkan på barnet än vad vårdnadshavarna och hemmet har, vilket visar att även vårdnadshavarna bör vara delaktiga i de tidiga insatserna. Järvinen et.al. (2012, ss.168 - 169) skriver även att ett förändringsarbete förutsätter ett aktivt deltagande av familjemedlemmarna. Samma gäller för att nå utsatta mål och hitta lösningar på problem

som familjemedlemmarna själva ser. Familjen stöds inte enbart i att se eventuella problem och hur dessa kan åtgärdas, utan även i att se möjligheter och hur dessa möjligheter kan implementeras i vardagen. Att familjemedlemmarna själva kan se var behov till förändring finns och att de även ser att denna förändring går att åstadkomma, främjar möjligheten att lyckas. Det är inte ovanligt att familjemedlemmarna känner att det är utmanande att ta upp personliga saker. Det kan även vara ett inlärt beteende inom familjen att inte ta saker till tals och även att dölja sina känslor. Emellertid bör barnet se att vårdnadshavarna vågar öppna sig och ta upp svåra saker. Även bör barnet ges utrymme för att prata om vad som händer inom familjen.

Davidsson och Juslin (2021, s. 33) skriver att barnets värld består det första åren av det egna hemmet och småbarnspedagogiken, och då är det mest naturligt att det ges stöd från daghemmet till familjen. När stöd ges till familjen kombinerar man familjens- och daghemmets resurser och båda parter kännedom om barnets resurser samt behov. Om man känner igen barnets resurser och behov kan både vårdnadshavarna och daghemmet stöda barnet. För att kunna ge ett helhetsmässigt och kvalitativt stöd, så krävs det att man har ett bra och nära samarbete mellan daghemmet och vårdnadshavarna. Stöd som ges till familjen i hemmet, till exempel handledning som hjälper vårdnadshavarna att se barnets behov, är till stor nytta för barnet.

5 Hembesök som en form av tidigt stöd

Hemmet fungerar som en arena där barnets utveckling främjas tillsammans med familjen. Detta betyder att en resursstark familj är en styrka för barnet. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019, s. 11) Det här belyser hur familjens funktionsförmåga är en påverkande faktor för barnet. Vardagen med dess innehåll och rutiner utgör en central roll i hemmet, vilket betyder att den även kan ha en positiv och negativ påverkan på familjens funktionsförmåga, beroende på om den fungerar eller inte. Detta kapitel tar upp hur familjen kan stödas i hemmet för att på det sättet kunna stärka dess resurser och funktionsförmåga. Kapitlet presenterar även modeller för hembesök som redan idag tillämpas men i andra ändamål, detta för att lyfta fram hur kontakten till vårdnadshavarna kan skapas med hjälp av att träffa familjen i dess hemmiljö.

Mansikka och Lundkvist (2019, ss. 115-116) lyfter upp i en forskning att Finland jämfört med andra nordiska länder, senare har infört betydelsen av barnets rättigheter och delaktighet i samhället. Järvinen et.al. (2012, s.27) skriver att det ofta kan hända att fokus enbart läggs på vårdnadshavarna och deras behov, och att då saker behandlas kan det hända att saker som berör barnet enbart beskrivs ur familjens och vårdnadshavarnas perspektiv, vilket leder till att barnet glöms bort. Med detta i åtanke kommer kapitlet även att behandla barnets delaktighet i arbetet med familjen, och hur denna bör säkerställas.

5.1 Modeller för hembesök

Barnavårdsföreningens småbarnspedagogiska verksamhet tillämpar en modell som heter "Tidigt familjestöd" och som baserar sig på rapporten "Med barnaögon. Egenvårdarmodellen – ett verktyg till en trygg och trivsam dagvård". (Barnavårdsföreningen, 2017) Målet med hembesöket är att barnets egenvårdare ska skapa en god kontakt med både vårdnadshavarna och barnet, bygga upp ett förtroende med hemmet och lära känna barnet. Barnets behov, utvecklingsnivå, rutiner och hur barnet är i sin hemomgivning, är saker som den professionella inom småbarnspedagogiken skall ta i beaktande under hembesöket hos familjen. Tanken med hembesök är också att skapa en bra daghemstart för barnet och även att förbereda barnet för denna förändring. Under hembesöket kan även barnets individuella plan för småbarnspedagogik påbörjas. (Kanninen, Sigfrids , & Backman , 2009, ss. 148-149)

Enligt Månsson (2013, s. 83) känner många vårdnadshavare en stor oro när de skall lämna sitt barn till ett nytt ställe, till exempel som daghemmet. De flesta vårdnadshavare och personalen inom småbarnspedagogiken upplever inskolning och hembesök som positivt. Vårdnadshavarna tycker att det är bra att en från personalen från daghemmet kommer hem till familjen på hembesök, eftersom den professionella då kan få en bra bild över hur barnet har det hemma och hur barnet och familjen har det socialt. Hembesök är en bra möjlighet för vårdnadshavarna att ta upp om det är någonting som de är oroliga över eller om de funderar på någonting, detta är en sak som upplever som positiv av personal inom småbarnspedagogiken. Det egna hemmet är en trygg och lugn plats att ta upp saker som man går och funderar över.

5.2 Stöd hemma hos familjen

Det har visat sig enligt Davidsson och Juslin (2021, ss. 20 - 21) att hembesök har en förebyggande effekt i den tidiga barndomen. Under hembesöken får vårdnadshavarna stöd, handledning och information om barnets hälsa, utveckling samt vård av barnet. Tidiga insatser till familjen har visat sig vara betydelsefulla eftersom det har varit avgörande för hur barnet senare i livet klarat av utmanande och riskfulla situationer. Barnets livsvillkor förbättras med hjälp av systematiska, långvariga stödinsatser och stödet uppfylls bäst om det ges till barnet och familjen i deras hemmiljö eller inom småbarnspedagogiken.

Under hembesök är det möjligt för den professionella att se familjemedlemmarnas samspel med varandra, och se sättet familjen fungerar i naturlig hemmiljö. I samband med hembesöken kan den professionella även lyssna till alla familjemedlemmar, höra deras åsikter och erbjuda stöd baserat på hela familjens behov. (Järvinen et.al., 2012, s.164)

Samarbetet med familjen börjar med att lära känna varandra och med att skapa en helhetsbild av familjens situation, detta genom att lyssna på vad familjemedlemmarna vill berätta. Att skapa en bild av familjens vardag är centralt och den professionella kan tillika tillsammans med familjemedlemmarna fundera kring varför vardagen hos familjen ser ut som den ser ut. Tillika kan även diskuteras hur vardagen sett ut tidigare för familjen, hur den ser ut i nuläget och hur familjen ser att vardagen kunde se ut i framtiden. Ifall det behövs förändring i vardagen, ses det tillsammans över var detta behov av förändring finns. Ifall familjens vardag inte stärker och säkrar barnets hälsa och utveckling, så skall fokus läggas på att motverka det skadliga i familjens vardag, och arbeta för att främja en fungerande vardag för barnet. Tanken är att individens livshantering, delaktighet och fungerande vardag stärks. (Järvinen et.al., 2012, ss. 168, 170)

Hemmet ses som en god miljö för den professionella att kunna erbjuda stöd till familjen, i och med att hemmet utgör familjens naturliga miljö och den professionella där har möjlighet att se hur familjens vardag ser ut och hur familjemedlemmarna interagerar med varandra. I hemmet kan den professionella identifiera faktorer som både inverkar positivt och negativt hos barnet. Samarbetet med familjen är centralt och viktigt är även att ta i beaktande alla familjemedlemmar.

5.3 Barnets delaktighet i samarbetet

Enligt livonen och Pollari (2020, s. 13) är det en juridisk fråga när det gäller barnets delaktighet. Att stärka delaktigheten ligger som grund i de internationella bestämmelserna, som är en del av de mänskliga rättigheterna. livonen och Pollari förklarar att det med hjälp av lagstiftning säkerställs att barn skall få vara delaktiga i vardagliga saker och situationer som gäller dem. Statsrådet (2021, s.20) menar att då stödinsatser erbjuds till familjen bör barnets rättigheter och roll, på ett mer metodiskt sätt än idag, tas i beaktande.

Vid tillhandahållandet och utvecklandet av service, skall det enligt socialvårdslagen (2014/1301), läggas fokus vid vad barnet behöver och vad barnet själv önskar (§10). Säkrandet av barnets delaktighet är inte någonting som sker systematiskt, utan det kan hända att ett barn kontinuerligt hamnar på sidan och inte får uttrycka dess åsikter. Detta kan i sin tur öka på barnets känsla av utanförskap. Barnets möjligheter till delaktighet och att bli hörda bör säkras i de åtgärder och den verksamhet som berör barnet. Viktigt är även att barnets möjligheter att påverka främjas av de vuxna som arbetar med barnet, och att den vuxna har kunskap och verktyg till att kunna säkerställa detta. (Statsrådet, 2021, s.36)

Daniel Stern behandlar i sin teori om barnets självutveckling, hur man som pedagog skall bemöta barnet på den nivån som hen befinner sig i, detta för att kunna stöda barnets självutveckling. Då ett barn blir bemött och bekräftad av andra, oberoende vad det känner, så får barnet också stöd till att förstå vad det är att vara sig själv och en enskild person. (Hellberg, 2015, s. 174.) Johannesen och Sandvik (2009, s. 32) hänvisar till Larsen (2008) som beskriver att delaktighet handlar om att få uttrycka sina åsikter och tankar, och på så vis bli en del av gemenskapen, och att det inte handlar om att barnet skall få sin vilja igenom. Hellberg (2015, ss. 180 - 181) lyfter upp hur man med hjälp av delaktighet och inflytande stärker barnets självkänsla. Barnet känner sig värdefull och viktig när vuxna gör barnet delaktig i olika situationer som handlar om honom eller henne.

Mansikka och Lundkvist (2019, ss. 114-115) lyfter upp hur det under de senaste åren har lagts mer fokus på barnets rätt till att både bli sedd och hörd, och hur barnet mer och mer ses som en speciell enskild varelse. Barnet får även bättre chanser och större möjligheter till att bli sedda och hörda. Barns perspektiv är något som inte tidigare gjorts synligt, utan det har kommit fram i tankeprocesserna kring förhållandet mellan barn och vuxna och vem som har makten i det förhållandet. Att tillämpa ett barns perspektiv är inte enkelt, eftersom

förhållandet mellan barn och vuxna är så ojämn, vilket leder till att man funderar kring vems perspektiv är det perspektivet som ska tas i beaktan.

Att arbeta utifrån ett barns perspektiv, innebär inte enbart det att den professionella har en positiv syn på barnet, utan även att ta barnet i beaktande på ett mångsidigt sätt. Det innebär även att bemöta barnet och tillämpa arbetsmetoder utifrån barnet. Att lyssna på barnet i saker som inkluderar denne, är centralt. Det är även viktigt att som professionell reflektera kring hur olika situationer kan påverka barnets utveckling, barnets uppfattning om människor och även barnets uppfattning om att få hjälp då det behövs. (Järvinen et.al., 2012, s.26)

Alla familjemedlemmars behov och åsikter kan vara utmanande att ta i beaktande. Speciellt utmanande kan det vara att säkra behov och åsikter hos barnet oberoende ålder, emellertid är det viktigt att även ett litet barn blir hört. Ett sätt att ta med barnet kan till exempel vara att den professionella frågar, vårdnadshavarna vad de tror att barnet känner eller tycker i en viss situation, eller vad barnet skulle kunna svara om hen blir tillfrågad en åsikt. (Järvinen et.al., 2012, s.28) Detta tillvägagångssätt som har beskrivits ovan, har skribenterna till detta arbete sett som problematisk i och med att vårdnadshavarna inte kan veta hur ett barn upplever saker eller hur det känner, fastän de skulle känna sitt barn så kan de inte föra dess talan.

Att barnets delaktighet säkerställs är inte en självklarhet i arbetet med familjen och barnet, fastän detta tas upp i lag. Att inte lyssna på barnet och respektera barnet som en individ med egna åsikter kan ha negativa följder för barnet och dess upplevelse av att ha kontroll över sitt eget liv. Att arbeta ur barnets perspektiv är mångdimensionellt och kan kräva självreflektion över egna värderingar hos den professionella och hur hen ser sig själv i relation till barnet. Som det tidigare har framkommit kan det behövas funktionella metoder i arbetet med barnet och barnet skall motiveras till att ta del i diskussionen av den professionella.

5.4 Funktionella metoder som finns idag

Metoden "Kuka minusta huolehtii" hjälper barnet att berätta vem som hjälper, tar hand om och stöder barnet i vardagen. I "Kuka minusta huolehtii" metoden får barnet lägga ut de ställen som är betydande för hens tillvaro. Till exempel på detta kan vara "Skola" och

“Hem”. Med hjälp av frågorna som hör till metoden placerar barnet sedan varje kort i ett hus eller på det ställe som barnet anser att är lämpligt. Korten är formade för att främja en diskussion mellan barnet och professionella om vilka är barnets behov, vem som hjälper med dessa behov och vad som kan vara utmanande för barnet. Detta verktyg är planerat för barn och unga i åldern 5 – 17 år. (Pesäpuu ry, u.å.a)

“Minun päiväni” går ut på att tillsammans med barnet gå igenom vardagens rutiner, dock har vårdnadshavaren en mer central roll i denna metod. Minun päiväni-metoden använder inte bilder för att beskriva barnets tankar, utan metoden går ut på att barnet ritat eller skriver hur dennes dag ser ut, antingen själv eller med hjälp av den vuxna, på ett rutfält som visar morgon, dag, kväll och natt. (Pesäpuu ry, u.å.b) Utgående från dessa metoder och den bakgrundsteori som presenteras i arbetet har skribenterna planerat och byggt upp sitt verktyg.

6 Verktöget “Min dag i bilder”

Då examensarbetet har som mål att utveckla en slutprodukt, handlar det om att göra ett funktionellt arbete. Exempel på slutprodukter kan vara en bok, portfolio med mer, men oberoende slutprodukt så skall utvecklingsprocessen för produkten klargöras, alltså skall det framkomma vilka metoder som använts för att utveckla produkten i fråga. Vid ett funktionellt arbete behöver skribenten inte använda sig av forskningsmetoder. Den undersökande delen av arbetet är att klargöra hur slutprodukten för arbetet har utvecklats. Här beskrivs bland annat hur materialet till produktens innehåll har samlats, och även hur utvecklingsprocessen för produkten har sett ut. (Vilkka & Airaksinen, 2004, ss. 51,56)

I detta kapitel presenteras varför skribenterna har sett ett behov av verktöget “Min dag i bilder”, hur verktöget utvecklats och för vem det utvecklats. Kapitlet visar även hur skribenterna har tagit teori i beaktande då verktöget har formats, och hur verktöget utvecklats med tanke på målgruppen, barnet, detta för att verktöget skall vara så lätt som möjligt att tillämpa tillsammans med barnet så att barnet skall kunna få vara en aktiv deltagare under hembesöket. Verktöget finns som bilaga 2.

6.1 Metodpresentation

Beställarna av arbetet hade som önskemål att det skulle utvecklas ett verktyg, som personal inom småbarnspedagogiken kan använda under hembesök till familjen, vilket var utgångspunkten för verktyget. Som tidigare nämnts har skribenternas utifrån egna erfarenheter upplevt att det finns brister i att ta barnet i beaktande i arbetet med familjerna, och i främjandet av barnets delaktighet, i och med detta har barnets delaktighet varit en central tanke i utvecklingsprocessen. I och med att tiden för utvecklingen av verktyget har varit begränsad, har skribenterna utvecklat en prototyp för verktyget, som kan utvecklas vidare inom projektet Resursstarka barn.

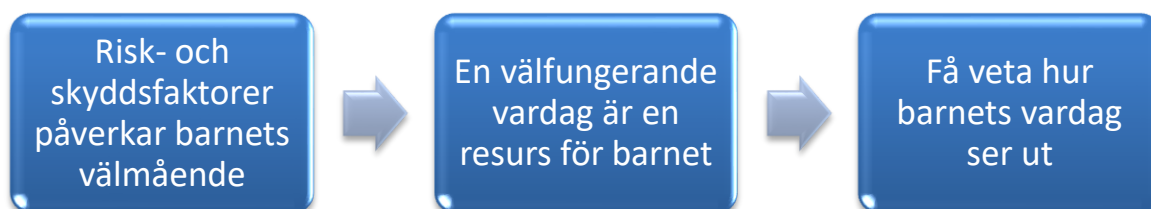
I ett funktionellt examensarbete görs alltid den funktionella delen till någons användning, alltså den har en viss målgrupp. Valet av målgrupp utgör grunden för de val som görs i produktens utvecklingsprocess i och med att produktens skall utvecklas för att passa målgruppen. Det är viktigt att fundera kring vilket produktens syfte är. Ifall syftet är att lösa ett problem bör skribenterna fundera kring vilken målgrupp detta problem berör. (Vilkka & Airaksinen, 2004, ss. 38-40) Produkten som utvecklats har utvecklats för att kunna användas tillsammans med barn, alltså är barn målgruppen för produkten. Skribenterna funderade starkt kring vilken ålders barn verktyget skall anpassas till och hur det fungerar i praktiken. Här gjordes en första avgränsning då gruppen valde att utveckla verktyget för att användas med barn i åldern tre till fem år. Avgränsningen gjordes utifrån barnets utvecklingsnivå och med tanke på hur barn i åldern noll till tre år är på ett annat stadiet i utvecklingen än barn i åldern tre till fem.

I planeringen av en produkt skall skribenterna sträva till att skapa en produkt som är personlig och skiljer sig från andra liknande produkter, tillika som den skall tilltala målgruppen. De främsta kriterierna för examensarbetets produkt är att den är ändamålsenligt utvecklad så att den kan användas av den tänkta målgruppen, i dess verksamhetsmiljö. Produkten skall även ha ett ändamålsenligt innehåll, vara informativ och tydlig. (Vilkka & Airaksinen, 2004, s. 53) I arbetsprocessen har skribenterna tagit reda på vad för andra funktionella metoder det redan finns som tillämpas i arbetet med barn och familjer. Detta för att få veta hur ett verktyg kunde se ut och hur det bör byggas upp för att tilltala barnet och för att kunna användas tillsammans med barnet. Skribenterna har tagit inspiration från de två funktionella metoderna "Kuka minusta huolehtii" och "Minun

päiväni”, som presenterats tidigare i arbetet. Skribenterna har vidareutvecklat dessa koncept och tillika utvecklat verktyget så att det tangerar projektet Resursstarka barn.

I examensarbetet bör skribenterna tillämpa tillgänglig teori som behandlar det valda ämnesområdet och basera produktens innehåll på detta (Vilkka & Airaksinen, 2004, s. 42). Teorin i detta arbete har presenterat hur vardagsrutinerna och dess struktur spelar en stor roll för barnet, och hur en ostrukturerad vardag kan hämma individens återhämtning. I teorin uppkom även att vårdnadshavarna anser att det är utmanande att få arbets- och familjelivet att gå ihop. I vissa fall har vårdnadshavarna låtit vardagen kontrolleras av barnet i och med att de inte har verktyg för att hantera barnets utmanande beteende. Detta visar att ett behov av stöd för att få en välfungerande vardag finns hos familjerna. Skribenterna ser att det är viktigt att stödet som barnet får inom småbarnspedagogiken, i form av struktur och rutiner, får en kontinuitet i vardagen i hemmet. Det har även lyfts upp att småbarnsåren är en betydelsefull tid för barnet, och att de rutiner som byggs upp då följer med individen genom hela livet. Ifall vardagen inte innehåller den struktur som behövs kan detta medföra risker för barnet med tanke på dess välmående och utveckling.

Att barnet har mer skyddande faktorer än riskfaktorer i livet, har även det konstaterats i detta arbete vara viktigt, och att kunskapen om detta bör tillämpas för att hitta det i barnets liv som medför risker för barnet, men även det som fungerar som resurser för barnet. Davidsson och Juslin (2016, ss. 29-30) skriver att ett resursstarkt barn är mer resilient. Barn som är mer resilienta har en god psykosocial funktion, trots att barnet har varit med om risker i sin vardagliga miljö. För att få veta hur vardagen fungerar hos familjen och om den möter barnets behov för att främja dennes välmående och utveckling, behöver vardagens struktur synliggöras för den professionella tillsammans med familjen. På detta sätt kan den professionella stöda familjen i att främja det som är positivt i vardagen för barnet och motverka det som är negativt. Hur teori om vardagens betydelse tillämpats i verktygets utvecklingsprocess, åskådliggörs i figur 2.

Figur 2 Hur betydelsen av vardagen beaktats i utvecklingsprocessen

Som tidigare nämnts i arbetet så är det värdefullt för barnet att få känna sig delaktig och få utrymme att uttrycka sina känslor och åsikter. Speciellt då det kommer till saker som berör barnet, är det centralt att främja barnets delaktighet. I detta arbete har det lyfts upp att det är upp till den professionella att uppmuntra och stöda barnet till att föra fram sina åsikter, det har även lyfts upp vikten av att kunna arbeta ur ett barns perspektiv. Hur skribenterna beaktat barnets delaktighet då verktyget utvecklas visas i figur 3.

Figur 3 Hur teori om delaktighet har tillämpats i utvecklingsprocessen

Enligt psykologen Jean Piaget sker intelligensutvecklingen i fyra olika steg, där barnet i åldern två till sex år går igenom det preoperationella stadiet i sin kognitiva utveckling. Stadiet kännetecknas då barnet använder sig av symboler, mentala bilder och språk. (Bell, Costandi, Jarret, Munger, & Stafford, 2016, s. 32) Barnets språkutveckling är individuell, där som ett barn redan i ett tidigt skede säger sina första ord, kan ett annat barn ta mera tid på sig och utveckla sitt språk först i ett senare skede (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 15). Ifall ett barn har svårigheter med talet, kan bildkommunikation vara ett alternativ för att barnet skall kunna uttrycka sig till andra människor och detta kan göras med hjälp av bilder och symboler (Papunet, 2020a). För att främja barnets delaktighet och för att säkra barnets förmåga att kunna uttrycka sina åsikter, oberoende var barnet befinner sig i dess språkutveckling, har skribenterna valt att implementera bilder i verktyget. Bilderna

används för att symbolisera olika element och för att symbolisera känslor. Hur användning av bilder tillämpats i verktyget åskådliggörs i figur 4.

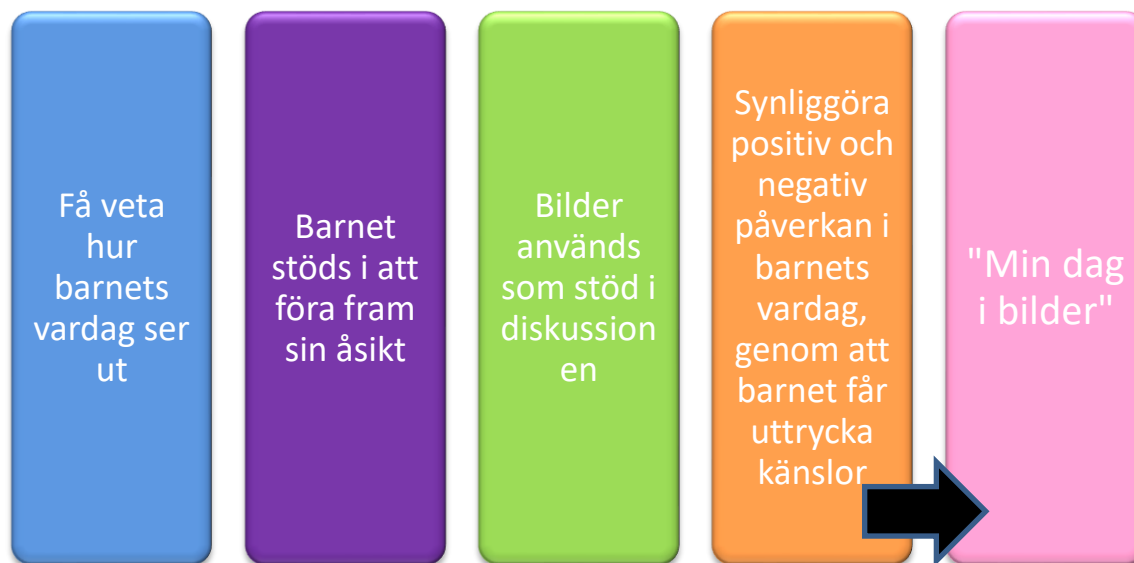
Figur 4 Hur barnets språkutveckling har beaktats i **utvecklingsprocessen**

Ifall den professionella vill få reda på hur barnet känner sig eller upplever något, kan hen formulera emotionella frågor. Emotionella frågor går även att ställa då den professionella vill få reda på vad för känslor barnet har i en viss situation. För att välja rätt frågor i samtalet med barn bör barnets gester, mimik och sinnesstämning iakttas, på detta sätt fås ledtrådar till hur barnet känner sig. (Ellneby & von Hilgers, 2010, s. 190) Genom att barnet får uttrycka sig om hur hen känner i samband med vissa situationer, synliggörs vad i vardagen som väcker negativt laddade känslor hos barnet och vilka som väcker positivt laddade känslor. På detta sätt går det att se både barnets resurser i vardagen, och även eventuella utmaningar. Som ett alternativ till att barnet enbart skulle uttrycka sina känslor i ord, har verktyget uppbyggts så att barnet kan visa sina känslor i bild. Hur känslornas betydelse tillämpats som en del i verktyget visas i figur 5.

Figur 5 Med hjälp av att uttrycka känslor synliggöra skydds- och riskfaktorer

Detta kapitel har belyst hur skribenterna tillämpat teori i utformningen av ett verktyg. Skribenterna har belyst detta både i text och med hjälp av figurer. De olika element som har presenterats har kopplats ihop för att bygga upp ett verktyg, som enligt teori kan leda till att familjen får ett tidigt stöd i vardagen då det behövs, och därmed kan främja familjens vardag. I och med att teori har tillämpats för att verktyget skall vara lämpligt att användas tillsammans med barnet, så främjas dennes delaktighet. Hur de olika elementen som presenterats har kopplats ihop till ett verktyg illustreras i figur 6.

Figur 6 Hur de olika elementen som presenterats har kopplats ihop till ett verktyg

6.2 Utseende

Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) är en form av kommunikation som inte sker verbalt utan med hjälp av bilder, stödtecken eller bliss – språk. I bildkommunikation tar man hjälp av bildsymboler för att kunna kommunicera med andra. (Papunet, 2020b) För att man skall kunna använda bildkommunikation kräver det att personen förstår vad bildsymbolen visar samt att hen förstår sambandet mellan bilden och vad man kan berätta med hjälp av den. När man använder bildkommunikation kan man inte uppnå samma förståelse, som man skulle göra via tal, skrift, bliss – språk eller teckenspråk. Bildkommunikation är ändå ett bättre alternativ än inget kommunikationsätt alls. Alternativ och kompletterande kommunikation sker också med hjälp av kroppsspråk och tecken. (Papunet, 2020a)

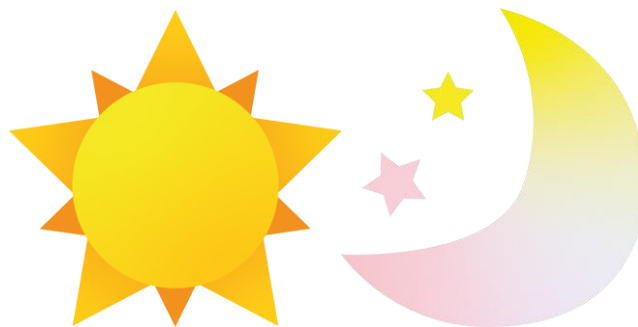
Barn drar sig spontant till starka färger, eftersom färger symboliserar frihet. I flera års tid har det använts färgbeskrivningar för att meddela om känslolägen som kan vara svårförståeliga. Färg eller färgspråk anses vara en effektiv metod för att kunna förmedla information och fakta. De fysiska reaktionerna samverkar också med de psykiska reaktionerna. Ifall en människa påverkas fysiskt på ett visst sätt då hen ser en viss färg så är det en stor sannolikhet att de psykiska effekterna också berörs. Psyket är mer lättpåverkat än kroppen, vilket är orsaken till att människan snabbare reagerar på tilltalande impulser. Enligt studier kan kraftiga färger i studieställen ge vuxna koncentrationssvårigheter, medan med barn och ungdomar är det en motsats. Barn och unga har ett behov att omge sig med klara färger. Barn i åldern fyra till sju år föredrar starka färger över svaga pastellfärger eller neutrala gråtoner. Enligt ett gammalt barnpsykologiskt test som motsvarar större version av Montessoripusslet, sorterar barn pusselbitarna enligt hur färgerna går ihop, medan de vuxna grupperar bitarna enligt deras form. (Ryberg, 1999, ss. 9, 31, 70-71)

Ifall produkten utvecklas för ett företag så är det möjligt att företaget önskar att dess logo och egna färger skall vara synliga på produkten, så även detta skall tas i beaktande och bör diskuteras med beställaren. Skribenten lyfter sedan fram i rapporten vilka de eventuella önskemålen har varit och hur dessa önskemål påverkat produkten. (Vilkka & Airaksinen, 2004, s. 53) Under ett av handledningstillfällena i samband med detta arbete så uttryckte beställaren en önskan om att det i de funktionella verktygen som utvecklas skulle tillämpas figurer som utformats i anslutning till projektet Resursstarka barn. Detta har skribenterna tagit i beaktande då utseendet för verktyget har utvecklats, dock kände skribenterna även själva från början att verktyget skulle på ett eller annat sätt innehålla figurerna i fråga.

Verktyget innehåller bilder som symboliserar olika vardagssituationer så som måltider, lekstund, nattning osv, en sol och en måne som bygger upp en abstrakt tidslinje samt känslobilder med figurer från projektet Resursstarka barn. Känslobilderna representerar känslorna glad, arg eller ledsen. Alla dessa bilder har designats av Jenny Wiik och följer samma design som andra bilder som utvecklats för projektet Resursstarka barn.

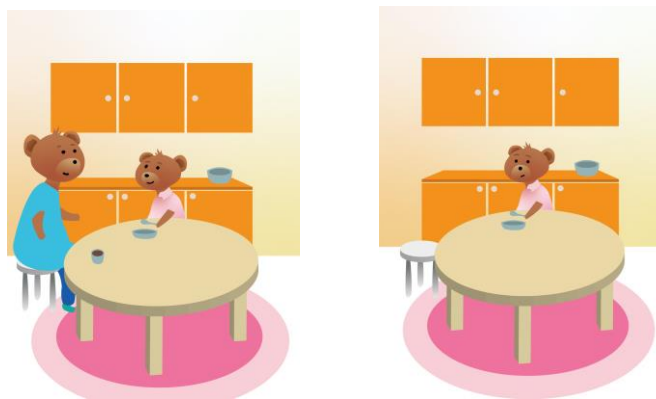
6.3 Beskrivning

Verktyget "Min dag i bilder", är utvecklat så att den professionella kan samarbeta tillsammans med barnet och vårdnadshavarna med hjälp av bilder. Verktyget byggs upp av en abstrakt tidslinje som symboliseras genom att, på golvet eller ett bord, först lägga ut en sol som representerar morgon och sedan en måne som representerar natt. Symbolerna läggs ut efter varandra så att de bildar en vågrät linje, men det bör lämnas ett mellanrum mellan symbolerna så att det finns utrymme för bilder mellan dem på "linjen". Elementen som bygger upp tidslinjen presenteras i figur 7.

Figur 7 Sol och måne som representerar tidslinjen i verktyget

Bilderna som läggs mellan symbolerna är de olika bilderna som representerar olika vardagssituationer. Bilderna med vardagssituationerna läggs först ut runtomkring tidslinjen, varifrån barnet sedan får välja vilka vardagssituationer som hör till hans vardag och placera dem ut på tidslinjen i tidsföljd från morgon till kväll. Viktigt är att den professionella förklarar för barnet vad solen och månen representerar och handleder barnet genom processen, här kan även vårdnadshavarna vara ett stöd för barnet. Meningen är att verktyget skall främja en diskussion i bilder. Bilderna som representerar vardagssituationerna visas i figur 8 nedan.

Figur 8 Bilder som representerar vardagssituationer

Barnet placerar ut en vardagssituation i taget på linjen och sedan leder den professionella en diskussion om vilka känslor situationen väcker hos barnet, samt vem som finns närvarande. Här finns känslobilder till hjälp för barnet som representerar figuren Valle i olika känslotillstånd. Tanken med detta är att kunna se vilka vardagssituationer som ger barnet en positiv samt negativ upplevelse. Även genom att med hjälp av diskussion få veta vem som finns närvarande för barnet ger en inblick i vilka vuxna som finns med i barnets vardagsmiljö och tillika kan fungera som resurser för barnet. Känslobilderna visas i figur 9.

Figur 9 Känslobilder som representerar figuren Valle i olika känslotillstånd

Efter att barnet byggt upp sin dag i bilder så skall den professionella hålla en fortsatt diskussion med familjen och barnet kring det som lyfts upp och låta vårdnadshavaren lyfta fram sina tankar, om det som barnet har berättat eller visat om sin vardag. Det är även viktigt att ta i beaktande vårdnadshavarnas åsikter om vardagen och få veta var de

eventuellt ser styrkor och utmaningar. Utifrån det som lyfts upp av barnet och vårdnadshavarna, diskuterar den professionella tillsammans med familjen hur man kunde hitta lösningar till det som är utmanande och kunna stärka det positiva i vardagen.

Den professionella handleder och hjälper familjen att hitta lösningar, för att familjen skall få en fungerande vardag. Ifall den professionella upplever att hens kunskap inte är tillräcklig för att kunna ge det stöd som behövs så handleder den professionella familjen att kontakta en annan instans, eller så tar den professionella kontakt tillsammans med vårdnadshavarna. Enligt socialvårdslagen (2014/1301) skall den professionella handleda familjen att ta kontakt till socialservicen, ifall det finns oro över familjens situation och barnets välmående. Ifall vårdnadshavarna inte upplever att det finns någon oro och det inte vill ta kontakt själva med socialservicen, skall den professionella göra en barnskyddsanmälan om hens oro (§35).

6.4 Diskussion som komplement

Då en professionell samtalar med barn strävar hen till att få veta mer om vad som hänt vid något tillfälle, eller så vill den professionella få veta hur barnet tänkte eller kände i en viss situation. Att använda ledande frågor i samtal med barn kan vara svårt, eftersom barn under åtta år svarar det som de tror att den professionella vill höra. Svaret blir inte det som barnet skulle vilja säga, utan svaret blir det som barnet tror att den vuxna förväntar sig höra. Barn vill gärna få beröm av den vuxna samt leva upp till de förväntningar som den vuxna har, detta leder till att barnets svar påverkas. För att få reda på vad barnet egentligen vill säga lönar det sig att formulera om frågan och ställa den som en öppen fråga istället, detta är frågor som börjar med "vad", "när", "hur" eller "vem". (Ellneby & von Hilgers, 2010, ss. 175,179,187)

I samtalet med barn kan det löna sig att ställa olika följdfrågor, detta kan göras som professionell för att förtydliga ett sammanhang. Med hjälp av följdfrågor kan man få det som barnet har sagt bekräftat, samt finns det då en mindre risk att det blir missförstånd under och efter samtalet. Under samtalets gång kan den professionella plocka upp små saker som barnet har berättat och sedan kan den professionella ställa frågor utgående från dem. (Ellneby & von Hilgers, 2010, ss. 184-185) Exempel på olika följdfrågor i verktyget presenteras nedan i figur 10.

När den professionella samtalar med barn finns det vissa frågor som hen skall sträva till att undvika. Frågor som bör undvikas är frågor där det bara går att svara ja eller nej på, samt frågor som börjar med ordet "varför". Ordet varför kan för barnet kännas som att hen är skyldig till något som har hänt. Fastän "hur" är en början som kan användas vid öppna frågor, kan frågor som börjar med "hur" vara svårt för ett barn att svara på, speciellt barn under 6 år. Barn kan ha svårt att svara på denna fråga eftersom ordet "hur" kopplas ihop med ett sammanhang, och det går över barnets förmåga att förstå och kunna svara på. (Ellneby & von Hilgers, 2010, ss. 175, 183)

Föra diskussion

För att du som professionell skall få reda på hur barnet känner i de olika situationerna, är det viktigt att ha en diskussion tillika som verktyget används. Då barnet lagt ut sin ena vardagssituation i taget skall du hjälpa barnet till att få fram den känslan som barnet känner under de olika situationerna.

Här finns några exempel på hurdana frågor du kan ställa, till exempel vid en måltidssituation.

Var brukar du sitta när du äter?
 Brukar du vara med och laga mat?
 Vem hjälper dig?
 Har du en egen plats vid matbordet?
 Vad är din favoritmat?
 Vad känner du här?
 Finns det något som gör dig ledsen?
 Är någon med dig när du äter?
 Vad gör dig glad/arg/ledsen?
 Vem tröstar dig?

Figur 10 Exempelfrågor ur skribenternas verktyg

Fastän detta verktyg baserar sig på att kommunicera med bilder, så är även diskussion en viktig del då verktyget tillämpas. Meningen är att med hjälp av diskussion vidareutveckla det barnet kommunicerar med bilderna i verktyget. Den professionella kan ta fasta på något som barnet visat med bilderna och utifrån det ställa följdfrågor och föra en diskussion om detta med barnet. I diskussionen kan barnets tankar lyftas fram ytterligare och den professionella kan få en förklaring till varför någon händelse i vardagen väcker positiva känslor eller negativa känslor hos barnet.

7 Etik och tillförlitlighet

Enligt Bell och Waters (2016, s. 274) är det viktigt att man ger läsaren en klar bild om vad som är syftet med arbetet och vilka metoder man använt sig av för att utföra sitt arbete, samt vad man vill uppnå med sitt arbete. Vilkka och Airaksinen (2004, s, 82) skriver att fastän ett examensarbete görs som ett funktionellt arbete bör innehållet ändå vara vetenskapligt förankrad. Viktigt är att skribenten kan motivera sina val. För att arbetet skall vara tillförlitligt skall skribenten även kunna motivera varför det valda ämnesområdet är väsentligt inom branschen. Vilkka och Airaksinen menar även att skribenten bör kunna basera sitt arbete på väsentlig teori. Skribenterna har i detta arbete presenterat arbetets syfte och vad som skribenterna har velat åstadkomma med hjälp av detta arbete.

Att som forskare inte ha kunskap inom det forskade ämnesområdet, eller att avvika från att göra forskningsarbetet och dess alla skeden på ett omsorgsfullt sätt, påvisar brist på yrkeskompetens. Detta kan även medföra att de forskningsresultat som forskaren har framställt inte går att lita på, eller i värsta fall helt förkastas. (Forskningsetiska delegationen, 2013, s. 18) I detta arbete har det presenterats vilka val och beslut som fattats under arbetets process och vad dessa beslut baserat sig på. Forskningsetiska delegationen (2013, s.18) lyfter fram god vetenskaplig praxis, vart hör att följa vissa forskningsetiska riktlinjer för att forskningen skall vara etiskt försvarbar och dess resultat skall kunna gå att lita på. Delegationen nämner bland annat att använda sig av dataansaffningsmetoder som följer etiska riktlinjer. Litteratursökningsprocessen som gjorts i detta arbete har beskrivits utförligt och valen av källor har motiverats. Skribenterna har även beskrivit hur arbetet har hållit sig till relevanta källor och hur skribenterna har försäkrat sig om att källorna är vetenskapligt förankrade.

Examensarbetet baserar sig på skribenternas sätt att närma sig det valda ämnesområdet, väsentligt är även hur ämnet bearbetas. Skribenterna bör kunna motivera varför de har gjort som de gjort, och i rapporten bör även framkomma hur resultatet för arbetet uppnåtts. Skribenterna behöver även kunna motivera dennes tillförlitlighet, då detta försäkrar läsaren om att arbetet är godtagbart. (Vilkka & Airaksinen, 2004, ss. 80-81) Arbetets struktur har byggts upp med tanke på slutprodukten som utvecklats i anslutning till arbetet. För att kunna utveckla ett ändamålsenligt verktyg så har skribenterna framfört teori som svarar på arbetets frågeställningar och som möter syftet med arbetet. Baserat på

denna teori och egna erfarenheter, har ett verktyg utvecklats. Även då utseende och funktionen för verktyget utvecklats, har skribenterna tagit hjälp av teori för att utveckla ett verktyg som är användbart av personalen inom småbarnspedagogiken tillsammans med målgruppen. Processen för utvecklingen, och den teori som verktygets uppbyggnad baserat sig på, har beskrivits i detta arbete.

Examensarbetets kvalitet bestäms inte av hur många olika källor som används, utan det viktiga är att källorna är tillförlitliga och ger den information som behövs. Källorna samlas inte för att fylla ut arbetet, utan för att ge svar på arbetets frågor. (Vilkka & Airaksinen, 2004, s. 76) Skribenterna har tillämpat källor som har behandlat det aktuella ämnet och undvikit att använda information som tagit ur sin kontext. För att få fram referentgranskade källor och därmed öka tillförlitligheten för källorna så har skribenterna kryssat i rutan "peer reviewed" samt "full text" då de sökt efter vetenskapliga artiklar på till exempel EBSCOhost. Att kunna ta del av hela artikeln är väsentligt för att läsaren skall kunna få en helhetsbild av innehållet i artikeln och dess relevans till det valda ämnesområdet. Bell och Waters (2016, s.110) skriver att på internet finns det en risk att all forskning inte är tillräckligt pålitlig. Skribenterna har varit källkritiska då största delen av sökningen har gjorts på internet. Källor som använts på nätet har varit publicerade av statliga instanser eller andra aktörer av betydelse inom den sociala branschen.

Den forskningsetiska delegationen nämner plagiering som en avvikelse från en god vetenskaplig praxis, där författaren framför text som sin egen fastän texten tagits fram av en annan (Forskningsetiska delegationen, 2013, s. 21). För att undvika plagiat bör skribenten tydligt framföra vilken del av texten som bygger på en annans verk. Detta görs genom att göra klara hänvisningar till den ursprungliga texten. (Vilkka & Airaksinen, 2004, s. 78) Skribenterna till detta examensarbete har följt Novias egna skrivanvisningar, för att göra korrekta källhänvisningar i arbetet. Anteckningar som skribenterna gjort har fungerat som ett stödmedel till att minska på risken för plagiat. Bell och Waters (2016, ss. 80-81) skriver att man kan bäst minska risken för plagiat då man är noggrann och inte använder andras ord utan att ange en källa och man är fördjupad i sina egna anteckningar.

I rapporten för ett funktionellt examensarbete bör en diskussion föras i texten mellan källorna som använts och skribentens reflektioner kring ämnet. Skribenten bör föra fram vad hen lärt sig ur den framförda teorin och föra fram vad som tagits med i beaktande då

beslut fattats. Genom att skribentens egen kunskap och egna tankar kring ämnet, kommer fram i texten, ås visar skribenten att hen är påläst, kan sitt ämne och är tillförlitlig. (Vilkka & Airaksinen, 2004, ss. 79,81) I detta arbete har skribenterna lyft fram det väsentliga i den teori som framförts och framfört de tankar ämnet har väckt hos skribenterna. På detta sätt har teorin kopplats ihop som en röd tråd som gett en bas för de beslut som fattats angående det utvecklade verktyget. Angående tankeprocessen om hur teori och kunskap har kopplats till verktyget, så har detta presenterats visuellt i figur 1 i kapitlet där tanken bakom det utvecklade verktyget har lyfts fram.

8 Kritisk granskning och slutdiskussion

Betydelsen av ett tidigt stöd har visat sig vara stor, och som behandlats i examensarbetets teori, så kan ett tidigt stöd för familjen förebygga att små problem växer sig stora och kan komma att behöva mer krävande stödåtgärder i framtiden. Med tanke på statistik som visat att placeringar och omhändertaganden ökat i Finland så är tidigt och förebyggande stöd ett aktuellt ämne. Då ett tidigt stöd erbjuds behöver stödet ges utifrån familjens behov. Då behovet av stöd kartläggs så förs diskussion med vårdnadshavarna om var stödet kunde behövas. I denna process kan barnet komma att glömmas bort, risken till detta är större ju yngre barnet är. Detta fungerade som grund för denna arbetsprocess efter att det blev klart för skribenterna att slutprodukten för examensarbetet skulle vara ett verktyg för hembesök, vilket görs som tidig stödåtgärd till familjen. Ett tidigt stöd till familjen var temat som skribenterna från början ville ta fasta på och utifrån detta var tanken att utveckla ett verktyg som kan tillämpas för att kunna ge ett tidigt stöd och dessutom aktivera hela familjen och inte bara vårdnadshavarna. För att få veta var familjerna kan behöva det tidiga stödet så har syftet för detta examensarbete varit att ta reda på hur en tidig stödåtgärd kunde se ut för att stöda familjens och barnets välmående. I samband med då skribenterna började leta efter källor så blev det klart att vårdnadshavarna ser att det blivit utmanande att få arbetslivet och familjelivet att fungera parallellt och att vardagen blivit mer utmanande för familjerna. Tillika visade teori att vardagen med dess rutiner och strukturer är betydelsefullt för barnet, detta har även skribenterna själv sett i vardagen inom småbarnspedagogiken att barnet gynnas av att vardagen ser lika ut och att detta skapar trygghet hos barnet. Detta ledde till att skribenterna ville skapa ett verktyg som kan främja en välfungerande vardag. Hur skribenterna har kopplat teori till de olika delarna i verktygen

har beskrivits i arbetet, och i arbetet framkommer även hur verktygets olika komponenter är utvecklade med tanke på barnet.

Vardagen kan vara utmanande hos familjer, emellertid är det ingen självklarhet att familjen ber om stöd då det behövs. Därför har betydelsen av ett fungerande samarbete och en god relation mellan småbarnspedagogikens personal och vårdnadshavarna lyfts upp då detta kan göra steget lägre för vårdnadshavarna att ta upp oro som finns för barnet eller familjens situation. Ett gott samarbete gör även personalen inom småbarnspedagogiken till en resurs för familjerna som skulle kunna erbjuda ett tidigt stöd till familjen. Även med tanke på att personalen träffar barnet nästan dagligen och är trygga vuxna i barnets liv, så kan de även vara till ett tidigt stöd för barnet, inte minst med tanke på att de kan se eventuella förändringar i barnets beteende eller utmaningar hos barnet i ett tidigt skede. Skribenterna har sett att det finns ett behov av att utveckla hembesök som görs av småbarnspedagogiken. För stunden görs det i de flesta kommuner endast hembesök från småbarnspedagogiken för att främja barnets mjuklandning till småbarnspedagogiken. Varför inte utveckla dessa till att även beröra barn som redan deltar i småbarnspedagogiken och det kan finnas ett behov av stödåtgärder i hemmet.

Huvudfokuset i verktygets utvecklingsprocess har legat i att få reda på hur familjens vardag ser ut för att kunna främja en välfungerande vardag. Fokus har även legat i att få med barnet i diskussionen under hembesöket och därför göra ett barnvänligt material. Skribenternas första tanke var att utveckla ett material där man med hjälp av kort och kramdjur skulle få reda på hur familjernas utmaningar i vardagen ser ut utgående från barnets perspektiv. Tanken med verktyget var att det på korten skulle finnas en bild på varje figur ur projektet och att det ur korten även skulle framkomma de olika figurernas personlighet. Den professionella skulle läsa för barnet om de olika figurerna, och barnet skulle sedan få välja ut figurer som representerar varje familjemedlem. Barnet skulle sedan med hjälp av figurerna, visa hur vissa rutiner går till i hemmet, som en form av rollspel. I och med detta kunde eventuella utmaningar och problem synliggöras, och även vad som fungerar bra i hemmet. Dock efter att skribenterna funderat mer kring denna idé, fattades beslutet att denna typ av verktyg skulle vara för utmanande att förverkliga till en fungerande metod, och kan även vara för komplicerad att tillämpa med barnet.

Verktyget utvecklades vidare, fortfarande med fokus på att få veta hur familjens vardag ser ut. Skribenterna tog nu reda på vilka funktionella metoder som redan används tillsammans med barn och fick inspiration från metoden "Kuka minusta huolehtii". Här gillade skribenterna tanken om att få veta vem som är närvarande för barnet i vardagen och stöder barnet. Skribenterna ville fortsättningsvis tillämpa ett alternativt sätt att kommunicera med barnet, med hjälp av att använda figurerna i projektet Resursstarka barn, och på det sättet skapa ett verktyg som gör det lättare för barnet att kommunicera. I stället för att tillämpa kramdjur och rollspel så skulle verktyget innehålla bilder. Bilderna skulle representera olika situationer i barnets vardag, så som måltider, nattning och så vidare. Barnet skulle få med hjälp av dessa bilder, tillsammans med den professionella, gå igenom barnets dag, vad händer under barnets dag? Vem hjälper barnet? Barnet skulle även få visa med bilder vilket barnets och vårdnadshavarnas känslotillstånd är i de olika situationerna, detta för att veta hur barnet upplever dess vardagssituationer och människorna i dess miljö. Skribenterna hade som tanke att verktyget skulle bestå av Papunet - bilder för att representera de olika vardagssituationerna, bilder med känslor, projektet Resursstarka barn figurer som skulle representera barnet och vårdnadshavarna. Alla dessa element skulle placeras ut på ett underlag i form av ett moln. Idén till molnen inspirerades av metoden "Kuka minusta huolehtii" och de olika husen i denna metod, på det sättet att molnen skulle vara en bas för varje vardagssituation, så som husen fungerar som bas för platser i barnets vardag. Vid ett handledningstillfälle, fick skribenterna respons om att verktyget var för invecklat och innehöll för många olika element, vilket kunde göra verktyget utmanande för barnet att använda. Rådet var att förenkla verktyget, ta bort någon komponent och att lägga mer fokus på diskussionen med barnet. Responsen var även att verktyget var rätt så problemfokuserat, i stället för att ta fasta på resurser och lösningar.

Utifrån responsen funderade skribenterna hur de skulle kunna förenkla verktyget, men ändå behålla samma grundtanke. Skribenterna sökte vidare vad det redan fanns för funktionella metoder som används i arbetet med barn, detta för att få en idé om hur verktygets uppbyggnad kunde förenklas. Skribenterna hittade på Pesäpuu Ry:s hemsida en metod som heter "Minun päiväni". Från denna metod tog skribenterna med sig hur klar och okomplicerad den var, med få komponenter och klara bilder, till exempel så togs idén om att symbolisera morgon och natt med en sol och en måne. Fastän skribenterna fått

respons om att verktyget tog fasta på problem, så ville skribenterna hålla fast vid idén om att kartlägga vardagen och hitta eventuella utmaningar i barnets vardag, men nu även lägga fokus på att tillika hitta barnets resurser i vardagen, och på detta sätt göra verktyget mer resursfokuserat.

För att ytterligare förenkla verktyget, valde skribenterna att slopa Papunet – bilderna, och i stället använda sig av bilder på vardagssituationer med de olika figurerna från projektet Resursstarka barn, detta för att skribenterna ansåg att dessa bilder skulle bättre tilltala barn. Bilderna skulle utvecklas av Jenny Wiik som är grafisk designer för projektet Resursstarka barn. För att förenkla verktyget ytterligare så valde skribenterna även att ta bort komponenten där barnet skulle lägga ut figurer som representerar barnet och den vuxna. I stället skulle den professionella föra diskussion med barnet kring de olika situationerna för att få veta om det finns en vuxen med som är närvarande för barnet. Skribenterna valde att hålla kvar i verktyget komponenten där barnet skulle få, med hjälp av bilder, beskriva vilka känslor de olika vardagssituationerna väcker.

I och med att tiden för examensarbetet var begränsad så har det inte funnits tillräckligt med tid för att utveckla ett färdigt verktyg, utan den produkt som utvecklats i anslutning till detta examensarbete har varit en prototyp till ett verktyg. Arbetsprocessen har tidvis varit utmanande för skribenterna i och med att idéerna har varit så många och skribenterna har haft svårt att fokusera på en viss idé eller tanke. Här har feedbacken av handledarna och medstuderanden varit värdefull och hjälpt till att föra processen framåt. Att processen känts utmanande reflekteras i att tiden som lagts på prototypen för verktyget, blev begränsad och att prototypen känns delvis halvfärdig. Skribenterna anser att mer tid bör ha satts på att hitta konkreta lösningar som familjen kunde tillämpa i vardagen i praktiken. På detta sätt kan nyttan av verktyget öka och den skulle på ett bättre sätt möta tanken om att främja en välfungerande vardag. Skribenterna känner att de mött syftet med arbetet och svarat på dess frågeställningar men dock kunde mer tid ha lagts på själva utvecklingen av prototypen som var målet för arbetet. Skribenterna är dock ändå nöjda med verktyget som helhet och ser en användbarhet i verktyget och ser även att verktyget är utvecklat för att kunna användas med målgruppen, alltså barn i åldern tre till fem år.

Tanken var att skribenterna skulle be en professionell inom småbarnspedagogiken utvärdera verktygets användbarhet och ge utvecklingsförslag. Dock ansåg inte skribenterna

att färdigställandet av prototypen aldrig hann nå ett sådant stadie att det ansågs möjligt att utvärdera, så utvärderingen uteblev. Respons skulle ha varit värdefullt då detta skulle ha gett en uppfattning för skribenterna om verktyget anses användbart av professionella som skulle använda detta verktyg. Skribenterna hann inte heller själva testa detta verktyg med någon familj, vilket i ett skede var tanken. Som utvecklingsförslag önskar skribenterna att detta verktyg skulle testas, utvärderas och sedan utvecklas vidare utgående från brister och utvecklingsbehov som framkom under testningen. Det skribenterna ännu skulle ha velat vidareutveckla är att ta fram mer bilder som representerar de olika vardagsituationerna och även som tidigare nämnts att ta fram fler lösningsförslag för att göra verktyget mer resursförstärkande. Det som även ännu hade kunnat utvecklas, var att fundera ut hur processen skulle se ut efter hembesöket, och hur familjens situation skulle följas upp efter att familjen har fått ta del av de olika lösningsförslagen för vardagen.

Den utmaning som skribenterna upprepningsvis gått tillbaka till under arbetets gång har varit att fastställa syftet för arbetet. Här har igen problemet varit att idéerna har varit många och skribenterna har funnit det svårt att begränsa sig till ett visst ämnesområde. I och med att det ämnesområde som skribenterna från första början ville ta upp, nämligen småbarnspedagogiken som ett tidigt stöd för familjen, redan året innan hade behandlats, så måste skribenterna redan i ett tidigt skede tänka om och välja ett nytt ämne att fokusera på. Detta var eventuellt det som gjorde det utmanande att fokusera på ett syfte då allting måste tänkas och planeras om, och den klara bilden som byggts upp måste slopas. I slutändan kunde ett syfte fastställas som tangerar utvecklingen av verktyget på ett bra sätt.

Detta arbete har, förutom att det gett ny kunskap, gett nya insikter som skribenterna bär med sig in i arbetslivet. För vissa har detta arbete gett bättre insikt i arbetet inom småbarnspedagogiken, och för andra har det gett mer kunskap om förebyggande arbetet med familjer. För att inom småbarnspedagogiken kunna arbeta för ett helhetsmässigt välmående hos barnet behövs, enligt skribenterna, kunskap inom båda dessa områden. Som det uppkommit i detta arbete, så påverkas barnets välmående inte enbart av barnets individuella egenskaper, utan även av miljön denne lever i. Den professionella inom småbarnspedagogiken behöver därför även ha förståelse för att barnet som en del i familjen även påverkas av familjens välmående och vice versa. Detta hjälper den professionella att se på barnets välmående, inte enbart ur ett pedagogiskt perspektiv, utan även ur ett socialt perspektiv. Genom att se barnet som en del av en social miljö, ger det

även förutsättningar för att i ett tidigt skede se sociala faktorer som kan påverka barnet negativt och öka riskerna för utsatthet. Vilket i sin tur ökar chanserna för att i tid hinna stöda barnets resurser och därmed minska dess utsatthet.

9 Källförteckning

- Barnvårdsföreningen. (den 7 6 2017). *bvif.fi*. Hämtat från Trygghet i fokus då barnet börjar dagis: https://bvif.fi/sv/kontakt/for_media/article-114260-58723-trygghet-i-fokus-da-barnet-borjar-dagis?categories_114260=2152 den 18 2 2021
- Bell, J., & Waters, S. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik* (Vol. 5). (B. Nilsson, Övers.) Studentlitteratur AB.
- Bell, V., Costandi, M., Jarret, C., Munger, D., & Stafford, T. (2016). *Psykologi på 30 sekunder - De 50 mest tankeväckande psykologiska teorierna, var och en förklarad på en halv minut* (Vol. 1). (C. Jarret, Red.) Göteborg: Gyllene Snittet bokformgivning AB.
- Davidsson, S., & Juslin, E. (2016). *Det resursstarka barnet*. Vasa: Yrkehögskolan Novia, Novia publikation och produktion. Hämtat från <https://www.novia.fi/forskning/novias-publikationsserie/serie-l-laromedel> den 22 3 2021
- Davidsson, S., & Juslin, E. (2021). *Resursstarka barn - Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken*. Vasa: Yrkehögskolan Novia.
- Ekström, J., & Nordström, M. (2020). *Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete. En kvalitativ studie*. Åbo: Yrkehögskolan Novia. Hämtat från <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/338902/Examensarbete%20Ekstr%c3%b6m%20%26%20Nordstr%c3%b6m.pdf?sequence=2&isAllowed=y> den 18 2 2021
- Ellneby, Y., & von Hilgers, B. (2010). *Att samtala med barn - genom att lyssna med fyra ögon*. Stockholm : Natur & Kultur.
- Forskningsetiska delegationen. (2013). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen. Hämtat från https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf den 21 4 2021
- Förbundet Hem och Skola i Finland / Suomen Vanhempainliitto. (2019). *Dagisbarometern 2019 - Från information till äkta delaktighet*. Förbundet Hem och Skola i Finland . Hämtat från <https://www.hemochskola.fi/material/dagisbarometern-2019/> den 4 2 2021
- Hellberg, A. (2015). *Psykologi i förskolans vardag*. Lund: Studentlitteratur.
- Iivonen, E., & Pollari, K. (2020). Delaktighet hör till barnets grundläggande och mänskliga rättigheter. i E. Stenvall, *Deltagande och delaktighet - Utgångspunkterna för delaktighet i den nationella barnstrategin*. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet.
- Institutet för hälsa och välfärd. (u.å.). *Bättre sömn- Minneslista för sömnfrämjande sovvanor i småbarnsfamiljer*. Institutet för hälsa och välfärd. Hämtat från https://thl.fi/documents/605886/6969047/ChildSleep_Minneslista_sm%C3%A5ba

rnsfamiljer.pdf/f3755bb1-1ff5-1f1e-d3dc-34d2deddcb9?t=1610544178005 den 10 2 2021

Johannesen, N., & Sandvik, N. (2009). *Småbarns delaktighet och inflytande - några perspektiv*. Stockholm: Liber AB.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., & Virolainen, A. (2012). *Perheen parhaaksi - Perhetyön arkea*. Helsinki: Edita.

Kanninen, K., Sigfrids, A., & Backman, A. (2009). *MED BARNAÖGON Egenvårdarmodellen - ett verktyg till en trygg och trivsamt dagvård*. Helsingfors: Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området. Hämtat från https://www.fskompetenscentret.fi/Site/Data/2067/Files/FSKC%20RAPPORT%204_2009%20Med%20barnaogon%206_8_2009.pdf den 20 4 2021

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2016). *Mitä kuuluu, vanhempi? -kysely 0-3 vuotiaiden lasten vanhempien vastausten yhteenveto*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Hämtat från <https://1570580.166.directo.fi/@Bin/a4bdf9ca3ec6d5cf964fa4469558d773/1612420550/application/pdf/229797/Mit%c3%a4%20kuuluu%20vanhempi%20-yhteenveto%200-3v.pdf> den 4 2 2021

Mannerheims barnskyddsförbund. (2017a). *Barnet under olika levnadsår. 3 år*. Helsingfors: Mannerheims barnskyddsförbund. Hämtat från <https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/04180705/RuotsinkMll3-v.pdf> den 20 4 2021

Mannerheims barnskyddsförbund. (2017b). *Barnet under olika levnadsår. 4 år*. Helsingfors: Mannerheims barnskyddsförbund. Hämtat från <https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/07191726/Lapsi-eri-ik%C3%A4kausina-4-v-SVE.pdf> den 20 4 2021

Mannerheims barnskyddsförbund. (2017c). *Barnet under olika levnadsår. 5 år*. Helsingfors: Mannerheims barnskyddsförbund. Hämtat från <https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/07191726/Lapsi-eri-ik%C3%A4kausina-4-v-SVE.pdf> den 20 4 2021

Mansikka, J.-E., & Lundkvist, M. (6 2019). Barns perspektiv och delaktighet som ideologisk orientering för småbarnspedagogiken i Finland. *Nordisk tidsskrift för pedagogikk og kritikk*, 5, ss. 111-129.

Marklund, K., Andershed, A.-K., & Andershed, H. (2012). *Nordens barn. Tidiga insatser för barn och familjer*. Nordens Välfärdscenter. Hämtat från https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2012/12/1-TidigaInsatser_enk.pdf den 18 2 2021

Månsson, A. (2013). Familjens inskolning i förskolan - ett rum för möjligheter. i A. Harju, & I. Tallberg-Broman, *Föräldrar, förskola och skola* (s. 83). Lund: Studentlitteratur.

Neuvokas perhe. (den 18 12 2019). *Skärmtid*. Hämtat från [neuvokasperhe.fi](https://neuvokasperhe.fi/sv/artikel/skarmtid/): <https://neuvokasperhe.fi/sv/artikel/skarmtid/> den 20 4 2021

- Papunet. (2020a). *Kommunikation med bilder*. Hämtat från papunet.net: <https://papunet.net/svenska/information/kommunikation-med-bilder> den 19 3 2021
- Papunet. (2020b). *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)*. Hämtat från papunet.net: <https://papunet.net/svenska/information/alternativ-och-kompletterande-kommunikation-akk> den 19 3 2021
- Perälä, M.-L., Halme, N., & Kanste, O. (2014). Lapsiperheiden kokemus palvelujen saatavuudesta ja tuen riittävydestä. i J. Lammi-Taskula, & S. Karvonen, *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd.
- Pesäpuu ry. (u.å.a). *Kuka minusta huolehtii -talotehtävä*. Hämtat från verkkokauppa.pesapuu.fi: <https://verkkokauppa.pesapuu.fi/product/102/kuka-minusta-huolehtii--talotehtava> den 29 3 2021
- Pesäpuu ry. (u.å.b). *Minun päiväni*. Hämtat från verkkokauppa.pesapuu.fi : <https://verkkokauppa.pesapuu.fi/product/33/minun-paivani> den 29 3 2021
- Ryberg, K. (1999). *Färger i vardagsliv och terapi : en bok om färgernas stimulerande effekt* (Vol. 2). Sverige: Västerås : Ica 1999.
- Sankalahti, K., & Lindberg, P. (den 21 9 2017). *Skapa förtroende - Skydda barnet*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd. Hämtat från Institutet för hälsa och välfärd: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136182/Skapa%20f%C3%B6rtroende%20-%20Skydda%20barnet_2019_10_09.pdf?sequence=4&isAllowed=y 2 2021
- Santalahti, P., Petrelius, P., & Lindberg, P. (2015). Onnellisista lapsista terveiksi aikuisiksi: katsaus epidemiologiaan ja auttamiskeinoihin. *Mielenterveys ja päihdesuunnitelma 2009-2015. Miten tästä eteenpäin. Työpäperi 20/2015*. Hämtat från https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136759/Onnellisista%20lapsista%20terveiksi%20aikuiseksi_%20artikkeli%20dokumentista%20THL_TY%c3%962015_20_WEB_sis.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 13 1 2021
- Serenius-Sirve, S., & Kippola-Pääkkönen, A. (2012). *En fungerande vardag- tips för hur du kan stöda barnet på ett positivt sätt*. Borgå: ADHD-förbundet r.f., Barnavårdsföreningen r.f., ADHD-center. Hämtat från https://bvif.fi/Site/Data/1637/Files/Fungerande%20vardag_kevyt.pdf den 30 3 2021
- Socialvårdslagen*. (den 30 12 2014/1301). Hämtat från finlex.fi: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P17> 1.3.2020
- Statsrådet. (2019). *Rapporten barnets tid*. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriets, social- och hälsovårdsministeriet. Hämtat från https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161560/VN_2019_5_Rapporten_barnets_tid.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 28 1 2021
- Statsrådet. (2021). *Den nationella barnstrategin. Kommittébetänkande. Den parlamentariska kommittén för den nationella barnstrategin*. Statsrådets publikationer 2021:9.

- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2019). *Syödään yhdessä-ruokasuositukset lapsiperheille*. Helsingfors: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Hämtat från https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137459/URN_ISBN_978-952-343-254-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 10 2 2021
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. (2020). *Lastensuojelu 2019. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Hämtat från https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 19 4 2021
- Umeå Universitet. (u.å.). *Hitta tidigare forskning till litteraturoversikt*. Hämtat från umu.se: <https://www.umu.se/bibliotek/soka-skriva-studera/informationssokning-och-kallkritik/hitta-tidigare-forskning-till-litteraturoversikt/> den 25 2 2021
- Vilka, H., & Airaksinen, T. (2004). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vuorenmaa, M. (2019). *Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti 10/2019*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Hämtat från <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y> den 9 2 2021
- World Health Organization (WHO). (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*. World Health Organization. Hämtat från <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311664/9789241550536-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> den 10 2 2021

Bilaga 1

Söktabell

Sökdatum	Rubrik/titel	Databas	Sökord	Avgränsning	Träffar/använda
14.1.2021	Pienet lapset ja ruutu-aika	Julkari.fi	Hyvinvointi, perhe	2010 – 2019 Lapset	107/0
14.1.2021	Lapsiperheiden hyvinvointi 2014	Julkari.fi	Hyvinvointi, perhe	2010 – 2019 Lapset	107/0
14.1.2021	Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? : Vanhempien näkökulma	Julkari.fi	Hyvinvointi, perhe	2010 – 2019 Lapset	107/0
14.1.2021	Varhaiskasvatuksessa ja kotihoidossa olevat	Julkari.fi	Perheen hyvinvointi	2020 – 2021	79/0
14.1.2021	Kasvatuskumppanuus puuheena: varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä	Julkari.fi	Varhaiskasvatus, tuki	2010 – 2019	141/0
14.1.2021	Barnets tid. Arbetet för en nationell barnstrategi 2040	Publikationsverket Valto	Barn, familj, förebyggande	–	316/0
14.1.2021	Onnellisista lapsista terveiksi aikuisiksi – katsaus epidemiologiaan ja auttamiskeinoihin	Julkari.fi	Varhaiskasvatuksen henkilöstö, lapsen tuen toteuttaminen	2010 – 2019	57/0
14.1.2021	Skapa förtroende, skydda barnet – Guide om samarbete för personer som möter barn och familjer i sitt arbete	Julkari.fi	Förtroende, familj	–	46/1

Bilaga 1

14.1.2021	"Kuullaan, mutta ei kuunella": Lasten osalistumis oikeudet suomessa. Arviointi raportti.	Julkaisuarkisto Valto	Varhaiskasvatus, tuen toteuttaminen	2020 – 2021	32/0
22.1.2021	Associations between family characteristics and parental empowerment in the family, family service situations and the family service system.	Ebsco	Finnish, family	2012 – 2021	100/0
22.1.2021	Barn- och familjepolitiken i Finland.	Publikationsverket Valto	Barn och familjepolitik	2013 – 2021	4/0
22.1.2021	Role and success of finnish Early childhood Education and care in supporting child welfare clients: Perspectives from parents and professionals.	Ebsco	Finnish early childhood education, child welfare	2016 - 2021	20/0
22.1.2021	Perceived influence, decision-making and access to information in family services as factors of parental empowerment: a cross-sectional study of parents with young children	Ebsco	Finnish families, support, needs	2016 - 2021	10/0
4.2.2021	Barns perspektiv och delaktighet som ideologisk orientering för småbarnspedagogiken i Finland	Google Scholar	Barns delaktighet, småbarnspedagogik	2018 – 2021	302/1

Bilaga 1

4.2.2021	Förutsättningar för uppväxt, lärande och delaktighet för alla	Publikationsverket Valto	Delaktighet	2010 – 2019	359/0
9.2.2021	Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen	Julkari.fi	Arki, haasteet, perhe	2021 – 2021	18/0
9.2.2021	Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. Tilastoraportti 10/2019	THL	Finlapset kyselytutkimus		31/1
9.2.2021	Matalan kynnyksen sosiaalipalvelut lapsiperheiden tukena ja palveluiden käyttö COVID-19-epidemian aikana	Julkari.fi	Perheen hyvinvointi	2020 – 2021	79/1
10.2.2021	Syödään yhdessä- ruokasuositukset perheille	Julkari.fi	Lapsi, arki	Lapset, 2010 - 2019, 2019	6/1
18.3.2021	Tuki, osaallisuus ja yhteystoiminta lasten ja perheiden palveluissa – työntekijöiden näkökulma	Julkari.fi	Hyvinvointi, perhe	2010 - 2019 Lapset	107/0
18.3.2021	Kohti yhteistä lapsikäsitystä	Julkari.fi	Hyvinvointi, perhe	2010 – 2019 Lapset	107/0
18.3.2021	The role of augmentative and alternative communication for children with autism: current status and future trends	Google Scholar	Alternative communication (ACC)	2016 - 2021	1200/0

Verktyget "Min dag i bilder"

Min dag i bilder

*Ett verktyg utvecklat för professionella inom
småbarnspedagogiken*

Bilaga 2

Skapad av Carmela Levandoffsky, Clarissa Holmström & Henna Lehtonen
Gjord som examensarbete vid Yrkeshögskolan Novia
Beställning av projektet Resursstarka Barn
Bilderna är illustrerade av Jenny Wiik

YRKESHÖGSKOLAN
NOVIA

Innehållsförteckning

Hälsning från skribenterna.....	1
Vad innehåller verktyget?.....	2
Dags att använda verktyget.....	3
Fortsätt med att.....	4
Sedan.....	5
Föra diskussion.....	6
Hur fortsätta efter att barnet byggt upp sin vardag?.....	7
Tips till en fungerande vardag.....	8
Ifall du som professionell känner att din kunskap inte räcker till.....	9

Bilaga 2

Hej!

Verktyget som presenteras i detta instruktionshäfte har utvecklats, för att du som professionell inom småbarnspedagogiken skall **tillsammans med barnet och vårdnadshavarna**, kunna synliggöra olika händelser i barnets vardag och få veta hur dessa upplevs av barnet. Tanken är alltså att barnet skall få bygga upp sin **dag i bilder** tillsammans med dig och vårdnadshavarna och att ni tillsammans utifrån bilderna kan tala om barnets dag. Genom att se vad som barnet mår bra av i vardagen och vad som kan påverka barnet negativt, så kan familjen stödjas i att skapa en fungerande vardag för barnet och stärka dess resurser.

För att främja barnets känsla av delaktighet, och för att göra det så enkelt som möjligt för barnet att kommunicera med dig, så har verktyget skapats så att barnet kan visa sin dag och sina känslor i bild. Fastän verktyget är uppbyggt i bilder, så uppmuntrar vi skribenter även till att diskutera med barnet och därför finns även förslag till diskussionsfrågor med i detta häfte.

Vi hoppas att detta verktyg främjar en god gemensam stund med barnet där barnet får chans att uttrycka sig och känna sig inkluderad.

Carmela, Clarissa & Henna

26.4.2021

Vad innehåller verktyget?

Verktyget innehåller bilder som symboliserar vardagssituationer så som måltider, lekstund, nattning

En sol och en måne som används för att symbolisera morgon och natt på tidslinjen.

Känslbilder med björnen Valle, från projektet Resursstarka barn. Känslbilderna representerar känslorna gläd, arg och ledsen.

Dags att använda verktyget!

Sätt dig ner med barnet och vårdnadshavarna på en lämplig plats var det finns utrymme att använda verktyget Det kan till exempel vara vid ett bord eller på golvet

Katten Mella berättar hur du skall gå till väga då du sätter igång!

Vi behöver en tidslinje som representerar vardagen, den byggs upp med hjälp av solen och månen

Fortsätt med att...

Lägg ut de bilderna som symboliserar vardagssituationerna så barnet ser dem och kan sedan placera dem på tidslinjen

Barnet lägger ut en vardagsbild i taget.

Sedan...

Då vardagssituationen lagts ut får barnet efter det välja en Valle-bild där Valle är glad, arg eller ledsen, och lägga den vid vardagsbilden.

Känslobilderna läggs ut för att barnet skall kunna beskriva hur denna situation känns och hur barnet upplever situationen. Här uppmuntrar vi till diskussion med barnet.

Föra diskussion

För att du som professionell skall få reda på hur barnet känner i de olika situationerna, är det viktigt att ha en diskussion tillika som verktyget används. Då barnet lagt ut sin ena vardagssituation i taget skall du hjälpa barnet till att få fram den känslan som barnet känner under de olika situationerna.

Här finns några exempel på hurdana frågor du kan ställa, till exempel vid en måltidssituation.

Var brukar du sitta när du äter?

Brukar du vara med och laga mat?

Vem hjälper dig?

Har du en egen plats vid matbordet?

Vad är din favoritmat?

Vad känner du här?

Finns det något som gör dig ledsen?

Är någon med dig när du äter?

Vad gör dig glad/arg/ledsen?

Vem tröstar dig?

Hur fortsätta efter att barnet byggt upp sin vardag?

Då barnet tycker att hen är färdig med sin dag så kan nu en fortsatt diskussion föras med familjen om vardagen. Viktigt är även att se utgående från vårdnadshavarna hur vardagen ser ut för familjen, hur de ser på vardagen och hur de tror att barnet upplever vardagen. Här kan åsikterna variera mellan vårdnadshavaren och det barnet just beskrivit för dig.

Fundera tillsammans med vårdnadshavarna och barnet hur familjen kunde stärka det positiva i vardagen och hur familjen kunde åtgärda det som känns utmanande, både enligt barnet och vårdnadshavarna.

På följande sida finns det exempel på hur man kan gå tillväga för att lösa utmanande situationer i vardagen, samt få vardagen mer fungerande.

Bilaga 2

Tips till en fungerande vardag

Fungerande måltidsvanor främjar till en god hälsa

Mat används inte som straff eller belöning

Barnet har en egen säng med kramdjur

Begränsad skärmtid, inte skärmtid före läggdags

Regler ger trygghet

Gemensamma måltider med familjen

Barnet hjälper gärna till med matlagning m.m.

Skärmavtal, ett avtal hur mycket skärmtid man har inom familjen per dag

Var närvarande och ge uppmärksamhet till barnet

Vuxna visar gott exempel under måltidssituationer

Barnet är aktivt utomhus under dagen

Uppmuntran och positiva upplevelser om måltiderna

Berätta för barnet i god tid att det snart är läggdags, så att barnet hinner lugna ner sig

Samma rutiner och tider dagligen

Samma kvällsrutiner varje dag

Ifall du som professionell känner att din kunskap inte räcker till

Handleda familjen till rätt stöd eller ta kontakt med annan instans tillsammans med vårdnadshavarna

Ifall du som professionell får oro över barnets eller familjens situation, så skall du som professionell diskutera med vårdnadshavaren om att tillsammans ta kontakt med socialvården via en kontaktblankett. Ifall en oro uppstår och vårdnadshavarna inte känner att de själva vill ta kontakt med socialvården så är du som professionell skyldig att göra en barnskyddsanmälan om det som orsakat oro.

Vardagssituationer, måltid

Sol och måne, för tidslinjen

Bilaga 2

Känslkort